

MIRO GAVRAN, rođen 1961. godine, najizvođeniji je suvremeni hrvatski dramatičar u zemlji i inozemstvu proteklih petnaestak godina. Djela su mu prevedena na dvadeset dva jezika. Dosad je imao preko sto trideset kazališnih premijera širom svijeta, počev od Zagreba, Rotterdama, Maribora, Washingtona, Pariza, Krakova, i Sofije pa sve do Bombaja, Buenos Airesa, Ljubljane, Pečuha, Bratislave, Waterforda, Atene, Sarajeva, Novoga Sada, Podgorice, Mostara, Beča, Budimpešte...

Njegove predstave vidjelo je više od milijun i pol gledatelja.

Jedini je živi pisac u Europi koji ima kazališni festival njemu posvećen, na kome se igraju isključivo predstave nastale prema njegovim tekstovima, a koji od 2003. godine djeluje u Slovačkoj pod nazivom GAVRANFEST.

Među njegovim kazališnim tekstovima ističu se: *Kreontova Antigona*, *Noć bogova*, *Ljubavi Georgea Washingtona*, *Čehov je Tolstoju rekao zbogom*, *Najduži dan Marije Terezije*, *Kraljevi i konjušari*, *Shakespeare i Elizabeta*, *Pacijent doktora Freuda*, *Muž moje žene*, *Kad umire glumac*, *Zaboravi Hollywood*, *Sve o ženama*, *Vozači za sva vremena*, *Hotel Babilon*, *Kako ubiti predsjednika*, *Zabranjeno smijanje* i *Nora danas*.

Dobio je dvadesetak književnih i kazališnih nagrada u zemlji i inozemstvu, a među njima i Nagradu CENTRAL EUROPEAN TIME (1999.), koja se dodjeljuje najboljim srednjoeuropskim piscima za cjelokupan opus, te Nagradu EUROPSKI KRUG (2003.) za afirmaciju europskih vrijednosti u književnim tekstovima.

Usto je i trostruki dobitnik Nagrade "Marin Držić" hrvatskog Ministarstva kulture za tekstove *Kad umire glumac*, *Zabranjeno smijanje* i *Nora danas*.

Diplomirao je dramaturgiju na Akademiji za kazalište, film i televiziju u Zagrebu. Djelovao je kao dramaturg i ravnatelj Teatra ITD, u kome je 1990. pokrenuo scenu "Suvremena hrvatska drama". Idejni je začetnik i glavni urednik književnog časopisa Plima (1993. – 1996.). Bio je pokretač i stalni pisac Epilog Teatra (1995. – 2001.), a potom sa svojom suprugom glumicom Mladenom Gavran pokreće Teatar GAVRAN (2002.).

Objavio je i sedam romana: *Zaboravljeni sin*, *Kako smo lomili noge*, *Klara*, *Margita*, *Judita*, *Krstitelj* i *Poncije Pilat*.

Njegovi kazališni i prozni tekstovi uvršteni su u brojne antologije i hrestomatije u zemlji i inozemstvu, a njegovo djelo proučava se na sveučilištima diljem svijeta.

U veljači 2005. godine sarajevska sveučilišna profesorica Gordana Muzaferija objavila je monografsku knjigu *Kazališne igre Mire Gavrana* u kojoj je na tri stotine stranica analizirala trideset četiri Gavranova teksta pisana za kazalište.

Gavran je, počev od 1990., vodio preko trideset škola dramskog pisanja.

Posljednjih trinaest godina živi i radi kao profesionalni pisac u Zagrebu.

PREMIJER

PORTRETI

FESTIVALI

RAZGOVOR I

POVODOM

OBILISTICE

AKTUALNOSTI

VOK

HISTORIJS

MEDIA

TEORIJA

NOVI PREVEDI

NOVE KNJIGE

DRAME

MIRO GAVRAN

NORA

drama

Lica iz "predstave":

NORA , perspektivna žena	38
TONI , njezin muž	40
KARLO , bivši tajkun	50
LIDIJA , Norina prijateljica	40
RANKO , psihijatar	41
MAJA , novinarka	48
JANA , služavka	60

Lica iz "stvarnosti":

GLUMAC , koji želi biti pisac	
GLUMICA , zamorena glumom	

PRVI ČIN

1. scena dnevni boravak

Nora, Jana, Toni, Lidija, Ranko

Pred nama je moderno uređen dnevni boravak. Sav namještaj i svi predmeti su novi. Osjeća se želja vlasnika za iskazivanjem bogatstva. U sobu ulazi Nora obučena u svečanu crnu haljinu. Ona je atraktivna trideset-osmogodišnja žena, čiji izraz lica odaje odlučnost. Nora promotri jedan stol, kažiprstom prođe po njegovoj površini, a potom ga prinese očima. Licem joj preleti ljutnja. Potom priđe drugom stolu i ponovi već viđenu radnju. Obuzme je još veće nezadovoljstvo. Duboko uzdahne i snažnim glasom počne dozivati.

NORA: Jana! Jana!

Na vratima se pojavljuje šezdesetogodišnja služavka Jana.

JANA: Tu sam.

NORA: Gosti samo što nisu došli, a stolovi su puni prašine.

JANA: Nemoguće! Dvaput sam danas brisala.

Nora prođe prstom po jednom stolu, a potom kažiprstom pokaže Jani.

NORA: Pogledajte! Zar je to obrisano?

JANA: Stvarno ne znam kako je moguće...

NORA: Nemamo vremena za uvjeravanje. Uzmite krpu i obrišite još jednom.

U sobu ulazi Toni, četrdesetogodišnji Norin muž, u košulji je. U ruci mu je sako koji upravo oblači.

TONI: Evo, spreman sam za goste, za proslavu, za sve...

NORA: A kravata?!

Jana izlazi iz sobe.

TONI: Kakva kravata?

NORA: Gdje ti je kravata?

TONI: Što će mi kravata?

NORA: Nisi valjda pomislio da ćeš na današnji dan izići pred ljude bez kravate?

TONI: Naravno da sam mislio. Znaš da mi kravate idu na živce i ne vidim zašto bih trebao samoga sebe mučiti, kada se bolje osjećam bez kravate nego s kravatom.

NORA: Toni, dušo, danas je poseban dan. Dolaze svi naši prijatelji i moji najznačajniji poslovni partneri. Bar danas trebaš na trenutak zaboraviti što voliš, a što ne voliš. Možda bi i meni bilo draže biti u trenirci i papučama nego u ovoj haljini i ovim cipelama, pa si ne dopuštam tu slobodu koju ti sebi želiš uzeti zbog lijenosti, zbog kococije. Izvoli – stavi kravatu i ponajšaj se kako se to od tebe očekuje.

TONI: Oprosti, Nora, ali glupo mi je nositi kravatu doma. Ja sam domaćin, a ne gost. Tko normalan nosi kravatu u svojoj kući?

NORA: Molim te, dušo, ne pričaj gluposti, nego stavi tu kravatu. Svi muškarci koji se večeras pojave na našoj proslavi imat će kravatu. Kako ti je uopće moglo pasti na um da budeš bez nje?

U sobu ulazi Jana s krpom za prašinu u ruci, prilazi najbližem stolu i počinje ga brisati.

TONI: U redu, u redu. Iako mi to tako ide na živce. Staviti ću tu glupu kravatu, kad ti je toliko stalo do nje.

Toni izlazi.

NORA: Užasava me to koliko puta moram ponavljati što tko mora učiniti. Što je čiji zadatak. Kao da se meni radi sve što radim, pa ne postavljam pitanja, jer ih nemam kome postavljati.

Jana prelazi na drugi stol brisati prašinu.

JANA: Hoće li gosti piti aperitiv ovdje ili u blagovaonici?

NORA: Ovdje, ovdje. Potom prelazimo u blagovaonicu.

Jeste li stavili piće u hladnjak?

JANA: Jesam.

Zvono na vratima.

NORA: Evo, već je netko došao. I to deset minuta prije vremena. Molim vas otvorite. I sakrijte tu krpu.

Jana izlazi. Trenutak potom u sobu ulazi Lidija. To je žena od svojih četrdeset godina, odmjerena izgleda i odmjerenih gesta. U ruci nosi umotan dar.

LIDIJA: Dobra večer, šefice.

NORA: Bog, dušo! Već sam se uplašila da je netko drugi.

LIDIJA: Došla sam malo ranije, ako treba što pomoći.

NORA: Sve je spremno, pa opet – drago mi je što si došla prije ostalih.

Lidija joj pruži dar.

LIDIJA: Evo, izvoli! Nešto za novi stan.

NORA: Hvala ti.

Nora raspakira dar. Ugledamo vazu za cvijeće.

NORA: Predivna je!

LIDIJA: Drago mi je da ti se sviđa.

NORA: Mislim da će mi večeras trebati, kad navale s cvijećem. Tako sam uzbudena.

LIDIJA: Znači da se spremaš održati govor?

NORA: Pretpostavljam da se to očekuje od mene.

LIDIJA: Bez sumnje... Sedma je obljetnica agencije, a još je važnije to što ste uselili u ovaj prelijepi stan... Za vaše prijatelje to je možda puno važnije nego obljetnica agencije.

NORA: Da nije bilo te agencije, ne bi bilo ni ovoga stana. Od agencije živimo, znaš i sama kako i koliko moj muž zarađuje. Ono od čega dobivaš kruh zavređuje veće poštovanje od kruha samoga.

U sobu ulazi Toni. Stavio je kravatu.

TONI: Dobra večer, Lidija!

LIDIJA: Dobra večer!

TONI: Je li ovako u redu?

NORA: Dušo, zašto nisi uzeo svjetliju kravatu? Uz to odijelo ide svjetlija kravata.

TONI: A meni se čini da baš ova odgovara. Želim biti neupadljiv, ovo je ipak tvoja večer.

NORA: I za neupadljivost treba ukusa. Večeras je proslava, a ne sahrana. Kada na tamno odijelo staviš tamnu kravatu, onda nalikuješ na pogrebnika. A mi nismo na pogrebu.

TONI: Ja se ovako osjećam dobro.

NORA: A ja se osjećam grozno kad te pogledam. Molim te, stavi drugu kravatu.

TONI: Ma daj, ženo, pusti me! I ovu sam stavio preko volje, za tvoju dušu.

NORA: Molim te, Toni, promijeni kravatu. Molim te, ne prisiljavaj me da te cijele večeri gledam takvoга kakav si sada. Molim te.

TONI: Stvarno mi se ne da.

NORA: Molim te. Učini mi to, kad te molim.

TONI: Je li takva i prema tebi u agenciji?

LIDIJA: Još i žešća. Samo, ja joj ne pružam otpor. Tako je puno jednostavnije.

TONI: Pametnije mi je odmah popustiti nego gubiti vrijeme na uvjeravanje.

LIDIJA: Apsolutno! I tako uvijek mora biti kako Nora odluču.

NORA: Samo vi mene kritizirate, dok vam to dopuštam. Zloupotrebljavate demokraciju.

LIDIJA: A gdje vam je kćerka?

TONI: To bih i ja volio znati.

NORA: Otišla je s dečkom u kino.

LIDIJA: Znači, neće biti večeras na proslavi.

NORA: Na žalost, neće.

TONI: Mislim da je premlada za dečka. Ona je još dijete.

NORA: Petnaest joj je godina. Dečko je u redu.

TONI: To i ja kažem – tek joj je petnaest godina.

NORA: Izgleda kao zrela žena.

TONI: U duši je dijete.

NORA: Mnogi su i u četrdesetoj u duši djeca. Mladić je dvije godine stariji od nje. Odgovoran je, odličan učenik, kao i ona. Vole se. Bolje da što prije sazre kao djevojka nego da vrijeme provodi u svojoj sobi, u glupim pubertetskim razmišljanjima o smislu života.

TONI: Ne slažem se s tobom.

NORA: Gosti samo što nisu došli. Hoćeš li, napokon, promijeniti tu kravatu ili...

TONI: A što mi drugo preostaje.

Toni izide iz sobe.

NORA: Ponekad mi se čini da je vama slobodnim ženama deset puta lakše nego nama udanima.

LIDIJA: A mi mislimo da je lakše vama.

NORA: Kao da imam dvoje djece. Teže mi je s njim izići nakraj nego s kćerkom.

Zvono na vratima.

NORA: Jana, otvorite gostima!

LIDIJA: Dolaze!

NORA: A još ni kravatu nije stavio.

U sobu ulazi Ranko. U jednoj ruci nosi buket cvijeća, a u drugoj bocu vina.

RANKO: Dobra večer.

NORA: Dobra večer.

RANKO: Jedva sam našao parking. Ovaj grad je stvarno postao... Evo, izvoli – ovo je za tebe.

Pruža Nori cvijeće.

NORA: O, hvala ti. Predivno je.

RANKO: A gdje je moj prijatelj?

NORA: Negdje u ormaru – u potrazi za kravatom.

RANKO: Piće je za njega... ali pošto ga nema, mogu ga i tebi dati.

Predaje joj bocu pića.

NORA: Da vas upoznam. Lidija radi kod mene u turističkoj agenciji. Moja desna i jedina ruka. A ovo je doktor Ranko, poznati psihijatar i Tonijev prijatelj.

Ranko i Lidija se rukuju.

RANKO: Drago mi je.

LIDIJA: Drago mi je.

RANKO: Ovaj stan je stvarno predivan. Ogroman. Na dobrom je mjestu i... doista je lijep.

NORA: A tek da vidiš blagovaonicu.

RANKO: Što si ono rekla – koliko ima kvadrata?

NORA: Stotinu osamdeset.

RANKO: Sjajno. Stvarno komotno. Vidio sam ti neki dan fotografiju u novinama s tvojom izjavom protiv Ministarstva turizma. Opasno si ih napala da zanemaruju važnost malih agencija za naš turizam. Doista si bila oštra.

NORA: Pa kao predsjednica Sindikata turističkih radnika moram biti oštra. To naše ministarstvo je ispod svake kritike, misle samo na sebe i na svoje fotelje. Umjesto da nam olakšaju posao, oni nam ga svakodnevno otežavaju svojim glupim propisima.

U sobu ulazi Toni. Na njemu je nova kravata.

TONI: Hej, koga ja to vidim?!

RANKO: Dobra večer, prijatelju.

Toni i Ranko se rukuju.

TONI: Drago mi je što si došao.

RANKO: Dugo te nisam vidio... Kako si?

TONI: A... tako. Nije loše.

Zvono na vratima!

NORA: Jana, otvorite vrata!

2. scena

psihijatrijska ordinacija

Toni, Ranko

Toni i Ranko dugo šutke stoje jedan pred drugim. Napetost sve više narasta.

RANKO: Želiš mi nešto reći?

TONI: Ne. Ništa.

Toni sjedne. Duga šutnja.

RANKO: Ako želiš, slušat ću. Tu sam.

TONI: Ma, nemam ti što reći.

Šutnja.

RANKO: Drago mi je da si ovdje.

Šutnja.

RANKO: Nešto te muči?

TONI: Ništa.

Šutnja.

RANKO: Nisi valjda došao k meni tek tako?

TONI: Došao sam ti kao prijatelj. Prijatelj željan razgovora.

Šutnja.

RANKO: Zašto onda izbjegavaš razgovor?

TONI: Kako to misliš?

RANKO: Ako si došao radi razgovora, onda izvoli – govori!

Šutnja.

TONI: Polako.

Šutnja.

RANKO: Usto, došao si mi u ordinaciju, a ne doma. A u ordinaciju si mi dolazio samo kada si imao kakav problem.

Šutnja.

RANKO: Dakle?

TONI: Ne postoji nikakav problem.

RANKO: Postoji.

TONI: Ne.

RANKO: Siguran sam da postoji.

TONI: Kad ti kažem, nema ga!

RANKO: Reci!

Šutnja.

TONI: Mučno mi je.

RANKO: Slušam.

TONI: Mučno mi je od svega.

RANKO: Pojasni.

TONI: Znaš da ne volim pričati, znaš da ne volim objašnjavati. Riječi nam ponekad bježe iz usta i bez naše volje. A kad progovorimo, s riječima se stvarnost zapetlja pa sve postane i gore i teže nego prije. Shvaćaš?

RANKO: Pa baš i ne...

TONI: Kad se ljudi povjeravaju jedni drugima, kada dođete psihijatrima, u tome ima nešto odbojno, nešto odvratno... Nemoj se ljutiti, to je tvoja struka, ti od toga živiš, ali to je meni tako... Nikada ne bih mogao doći nekome koga ne poznajem, platiti mu sat-dva i onda mu pričati o svome životu. Je l' sad shvaćaš?

RANKO: Shvaćam te.

TONI: Meni se gade povjeravanja. Meni se gade ljudi koji svoju intimu razotkrivaju pred drugima. Moj svijet je samo moj. Nijedan psihijatar nema prava na njega. Slažeš li se sa mnom?

RANKO: Pa... Slažem se. Uglavnom.

TONI: Sretan sam što imam tebe. Što imam prijatelja. Za mene je prijatelj jedina osoba pred kojom mogu otvoreno govoriti o sebi. U stvari – ti si moj jedini prijatelj. Uistinu jedini... Znaš, kada se dogodilo ono... svi su se razbježali. U početku je još ponetko od ljudi koje sam smatrao prijateljima telefonirao Nori, pitao kako sam, a poslije ni to. Ali ne žalim, ni zbog čega što se dogodilo ne žalim. Ovaj svijet, ovo lice-mjerno vrijeme u kome živimo, ovaj grad prepun prijetvornih ispraznih ljudi... sve to ne bih sagledao u pravome svjetlu da nisam prošao ono što sam prošao... Da se to nije dogodilo, ja bih još uvijek sudjelovao u toj besmislenoj utrci, ja bih vjerovao da ova stvarnost i to odvratno natjecanje ima smisla. Ja tek sada vidim koliko je to sve besmisleno i nepotrebno. Ljudi ne znaju što je pravi život, što je prava sreća... Oduvijek je sve bilo protiv mene.

RANKO: Ne možeš to reći. Bio si uvjerljivo najbolji student ekonomije na svojoj godini, u svojoj generaciji. Nakon diplome si odmah dobio odličan posao. Podsjećam te da si u samo nekoliko godina postao ko-

mercijalni ravnatelj izvoznog odjela. Svakog mjeseca putovao si u inozemstvo. Za sve nas bio si oličenje uspjeha i sreće. Tako baš i ne možeš reći da je oduvijek sve bilo protiv tebe.

TONI: Da, ali na vrhuncu tog jadrnog prividno uspješnog života, moja je tvornica preko noći postala najveći gubitaš. Borio sam se da spasim poduzeće, da spasim radnike koji su ostali bez plaća, nisam želio da ljudi odu na ulicu. Dugo mi je trebalo da shvatim kako generalni direktor u dogovoru s gradonačelnikom namjerno uništava tvornicu, kako bi joj pala cijena, kako bi je mogli prodati stranim ulagačima koje su oni unaprijed odabrali, s jedinom namjerom da zarade na prodaji atraktivnog tvorničkog zemljišta.

RANKO: Već tada znali su da će ondje biti sagrađen veleblni hotel.

TONI: Smjestili su mi sukob sa sindikatom, proglasili me krivcem za loše poslovne rezultate, a onda me degradirali na mjesto portira... Ja, koji sam bio treći čovjek u firmi, postao sam običan portir u tvornici koja se gasila – morao sam prihvatiti to mjesto, jer nam je kćerka tek krenula u osnovnu školu, a Nora ostala bez posla u banci. Te užasne godine propala je i banka u kojoj je Nora radila. Sve se oko mene urušavalo. I ja sam jednostavno puknuo... mislio sam da će Nora i mala lakše ići kroz život bez mene nego sa mnom takvim...

RANKO: Morao si misliti na to da te vole i da te trebaju.

TONI: Samo sam želio da sve prestane, da pobjegnem od svega, da više nikada ne vidim te gadove koji su me uništili, namjerno pokopali... Bilo mi je grozno tamo u bolnici, dva užasno duga mjeseca, okružen ljudima koji su još veći mrakovi od mene... Srećom, Nora te se sjetila, pozvala te je i... Ti si mi pomogao da posložim sve kockice, zahvaljujući tebi skupio sam snagu i volju za novi početak. Ti si moj istinski spasitelj.

RANKO: Pridaješ mi mnogo veće zasluge nego što mi doista pripadaju. Mi psihijatri možemo pomoći samo onim ljudima koji sami sebi žele i mogu pomoći.

TONI: Sjećaš se kada sam ti pričao o tome kako sam nakon srednje škole želio ići na prijemni za likovnu akademiju, ali da se nisam usudio to ni izreći pred strogim ocem, ti si mi donio paletu, boje i platno i nagovorio me da počnem slikati. Nakon trinaest godina držao sam u rukama kist, vratio sam se u svi-

jet svoje rane mladosti, u svijet boja. Mislim da me upravo miris boja izliječio. Da, siguran sam u to – izliječio me miris boja. Bio si mudar liječnik.

RANKO: Naslutio sam da te može izliječiti samo ono što je nekada bilo tvoj svijet i tvoja radost. Ono o čemu si maštao prije studija ekonomije, prije svih poslovnih uspjeha i neuspjeha...

TONI: Učinio si za mene čak i mnogo više nego što si mogao pretpostaviti da ćeš učiniti – pomogao si mi da shvatim koliko mi je još uvijek važan svijet umjetnosti, a koliko mi se gadi svijet tzv. uspješnih poslovnih ljudi... Doduše, spoznao sam i to da sam bio kukavica, čovjek koji nije imao hrabrosti vjerovati i ostvariti svoje snove. Cijelu srednju školu bio sam opsjednut umjetnošću, slikarstvom. Moj stariji brat, koji živi u Parizu od svršetka studija, oduvijek me zvao da mu dođem u posjet, da provedem mjesec ili dva u tom gradu u kome čovjek koji voli umjetnost i slikarstvo ima što vidjeti. A ja... a ja nikada nisam otišao... uvijek bih pronašao razlog, ispriku, zašto ne mogu otići baš te godine... Uvijek bih nešto smislio samo da ne odem u Pariz, jer sam se bojao da bih ondje mogao ostati zauvijek. Bio sam kukavica svjesna svog kukavičluka – čovjek nedovoljno hrabar za svijet umjetnosti. I koliko god da sam tada volio slikarstvo, još veći je bio strah od pomisli da bi netko mogao pogledati moju sliku i o njoj reći nešto loše. Bojao sam se negativne prosudbe i podsmijeha... Umjetnost nije za kukavice, a ja sam kukavica.

RANKO: Ne možeš tako govoriti o sebi. Uostalom, i sada si izložen kritici i prosudbi.

TONI: Ma to nije za usporedbu. Radi se o ograničenom broju ljudi s kojima komuniciram i od kojih većina ne zna ni kako se zovem. Uostalom, ja njima ne pokazujem svoje slike. Ja njima samo odaberem i izradim okvir za tuđu sliku, što baš i nije izvorno umjetničko djelovanje. Srozao sam se do kraja, a najčudnije je da mi to više uopće ne smeta jer mi se još više gadi isprazni svijet onih jadnika na vrhu, koji se ubijaju u utrci za profitom.

RANKO: Šteta što nikada nisi otišao u Pariz.

TONI: Šteta.

RANKO: Ali, sada bi mogao. Bez pritiska, bez opterećenja.

TONI: Ne mogu ženi reći: "Idem u Pariz." Ona ima taj glupi osjećaj da radi i za mene i za kćer. Ne mogu

se pokupiti i otići... To bi bilo kao da napuštam obitelj. A ja nikada ne bih mogao ostaviti svoju obitelj... Taj grad previše je privlačan i ja... Usto, opet kao nekada osjećam pritisak... ne znam kako da kažem...

Toni sjedne na stolicu. Zašuti na trenutak.

RANKO: Samo reci. Slušam te.

TONI: Mislim da Nora pretjeruje.

RANKO: U kom smislu?

TONI: Taj ogromni stan – to nam uopće nije trebalo. Još nismo otplatili ni vikendicu na moru, ni audi koji je kupila na firmu... Ona ne shvaća da to sve nema smisla... usto – znam da joj smeta što je ja ne podržavam u tome, to što mi njezine nezajažljive poslovne ambicije idu na živce. Sreća nije u lovi niti je u poslovnim uspjesima... Misliš li da sam u pravu?

RANKO: A, čuj – naučio sam da ne postoje dva čovjeka na ovome svijetu koja bi se složila oko toga što je sreća i kako treba živjeti.

TONI: Stalno je na poslu. Ne zna stati. Ja sam sve ove godine bio uz našu kćerku, brinuo o njoj, radio s njome zadaće, mjerio temperaturu, vodio je liječniku, čitao joj dok je bila mala, vodio je na dječje predstave i u kino... I sad odjednom, preko noći, otkako se pojavio taj njezin dečko, taj klippan, idem joj na živce. Ni ona više nema vremena za mene. Opet sam suvišan. Pretjerujem li?

RANKO: Malo. Kćerka vam izgleda kao prava žena i logično je da s njom više ne možeš biti onakav kao nekada, dok je bila djevojčica. Moraš izgraditi drugačiju, novu relaciju.

TONI: Da. Znam, znam. Ali kako? Kad mi ne pruža priliku za to... a i žena me ne razumije. Ona se čak i srami zbog toga što ja radim u radionici za uramljivanje slika – osjećam da to smatra mojom malom izdajom.

RANKO: Nikada mi to nije rekla.

TONI: Ni meni, ali to se osjeća u zraku. Najvažnije su te neizgovorene stvari. A toga je tako puno među nama.

RANKO: Znači, ima još nešto što bi mi trebao reći? Nešto važno?

TONI: Ima, ali... već sam ti previše toga rekao. U biti, dok sam dolazio ovamo, nisam imao namjeru ništa konkretno kazati. Želio sam samo malo porazgo-

PREMIJER
PORTRIT
FESTIVAL

RAZGOVOR S
POVODOM

OBLIETNICE
AKTUALNOSTI

VOV
HISTRIONI

MEDIJ
TEORIJA

NOVI PREVEDBI
NOVE KNJIGE

DRAME

varati, ali eto – riječ je vukla riječ. Nora i ja smo u različitim svjetovima, drugačije doživljavamo život. Ne znam kako s njom započeti ozbiljan razgovor. Mislim da me ona, čak i da hoće, ne može čuti. Ona tone sve dublje u besmisleni svijet koji sam ja zauvijek napustio.

TONI: Polako. Bit će sve u redu.

3. scena

dnevni boravak

Jana, Toni, Nora

Jana i Toni su sami u dnevnom boravku.

TONI: Ali, već sam trebao krenuti.

JANA: Rekla mi je da ne idete u radionicu prije nego što se ona vrati doma.

TONI: Čeka me gomila posla, dolazi Božić i već kreće ludilo – svi u zadnji čas uokviruju slike. Ne mogu više čekati.

JANA: Rekla je da nipošto ne idete prije njezina povratka. Imala sam osjećaj da je nešto jako važno u pitanju. Pričekajte još desetak minuta.

TONI: Može me nazvati u radionicu, kada dođe, pa ćemo popričati telefonom.

JANA: Mislim da se radi o nečemu o čemu je željela baš uživo s vama. O nečemu o čemu se ne može preko telefona. Bila je tako uzbuđena. Vjerojatno se dogodilo nešto jako važno.

TONI: Nadam se da nije ništa loše.

Zvono na vratima.

JANA: Uskoro ćete saznati. To je sigurno ona. Otvorit ću joj i idem doma. Sutra sam ovdje u devet. Do viđenja.

TONI: Do viđenja.

Jana iziđe. Ubrzo potom ulazi Nora.

NORA: Hvala Bogu da si doma.

TONI: Već kasnim. Moram brzo krenuti.

NORA: Odgodi današnji odlazak u radionicu.

TONI: Ne mogu, nikako. Imamo brdo slika koje moramo uokviriti.

NORA: Danas ne ideš nikamo. Imam važnu vijest. Najvažniju vijest u našem... u mome životu! Moram ti reći, moramo razgovarati!

TONI: O čemu se radi?

NORA: Jutros, kada sam došla u agenciju, zazvonio je telefon. Na telefonu je bila šefica kabineta ministra turizma, rekla mi je da ministar želi sa mnom razgovarati hitno, danas, i to u četiri oka. Pitala me je mogu li doći u Ministarstvo. Kada sam potvrdila, kazala je da dodem u jedanaest sati. Pretpostavljala sam da je to vezano za zadnje zahtjeve Sindikata turističkih radnika, koje sam uputila ministru prošloga tjedna. Čula sam da mu se ti zahtjevi ne sviđaju, tako da sam očekivala mučan sastanak, a doživjela sam nešto predivno, nešto što ni u snu nisam mogla sanjati.

TONI: Govori dalje!

NORA: Ti znaš da sam ja s ministrom razgovarala svega nekoliko puta u životu, i to uvijek kao suprotstavljena strana, uvijek u ime Sindikata. I priznao mi je da sam mu zbog svojih čvrstih stavova išla na živce. Ali, kad je čuo moje izlaganje u Frankfurtu, na Sajmu turizma, gdje sam govorila iz perspektive osobe koja vodi malu turističku agenciju – shvatio je da sam osoba koja na pravi način razumije bit današnjeg turizma. U meni je prepoznao sposobnu ženu, koja ima svoj stav, koja ima viziju. Rekao mi je da je u trenutku osvijestio da mu treba osoba mojih kvaliteta i ponudio mi mjesto pomoćnice ministra.

TONI: Pomoćnice ministra?!

NORA: Točno. Ponudio mi je da budem pomoćnica ministra za turizam. Dosadašnji pomoćnik upleo se u aferu s nelegalnom prodajom hotela strancima, tako da je premijer jučer odlučio razriješiti ga dužnosti pa je ministar dobio nalog da predloži novo ime. Sjetio se mene. Ako pristanem, počinjem raditi od Nove godine. Mislim da ćeš se i ti složiti s time da mi je to životna šansa, da ćeš me podržati. Ako si za, već sutra, na sjednici Vlade, kada objave razrješenje dosadašnjeg pomoćnika, objavit će i to da sam ja nova pomoćnica.

TONI: Ne smiješ na to pristati!

NORA: Zašto?

TONI: Zato jer si predsjednica Sindikata turističkih radnika, zato jer si oštar kritičar toga istog ministarstva. Ako pristaneš biti pomoćnica ministra, svi će reći da si izdala svoje sindikalne prijatelje.

NORA: Oprosti, ali ovo je prilika koja se ne propušta. Ja moram misliti na nas, na našu obitelj. Uostalom, s te funkcije ću moći učiniti mnogo više za nas i za našu obitelj.

TONI: Imamo sve, imamo i previše.

NORA: Nemamo ništa, baš ništa. Imamo agenciju koja se guši u dugovima, imamo i stan pod hipotekom i kreditom još 15 godina, a isto je i s vikendicom, dok je auto u lizingu još 4 godine. Usto: bukiranje za sezonu skijanja ide ispod svih očekivanja, velike agencije su se udružile, snizile cijene. Mi mali nismo više konkurentni, shvaćaš? Ovo što mi je danas ponuđeno – to je dar s neba, slamka spasa. Ne mogu to odbiti.

TONI: Ti to moraš odbiti iz dva razloga: prvo, zato što kao predsjednica Sindikata ne smiješ ući u Ministarstvo, a drugo, zato što ćeš ako počneš raditi u Ministarstvu imati još manje vremena za obitelj, za mene. Zadnjih godina samo radiš. Nema te doma ni danju ni noću. Više razgovaram s kućnom pomoćnicom nego s tobom.

NORA: To je bio jedini način da sve ovo stvorim.

TONI: Nama nije trebao ni ovaj ogromni stan, ni onolika vikendica koja ionako zjapi prazna, ni sve to u što si uletjela kao kokoš bez glave.

NORA: Ma je li, sad je lako biti pametan. Kad smo prije osam godina oboje završili na ulici bez posla, kada si ti završio u bolnici, nisi tako mislio. Ja sam morala otići raditi u hotel, na more, kao najbjeđnija spremačica soba. Ne zaboravi to. Ja sam bila na dnu. I ja više nikada ne želim biti na dnu. Ja više nikada ne želim spremati tuđe sobe, ja želim da drugi spremaju moje sobe. Ja se ne mogu poput tebe zatvoriti u radionicu i igrati se radeći okvire za tuđe slike... Ti si to, naravno, možeš dopustiti kao svojevrсни slabo plaćen ekscentrični hobi, jer znaš da ću ja zaraditi prave novce.

TONI: Ali, nama sve to ne treba!

NORA: Tebi možda ne, ali nama, meni, tvojoj kćerki treba, kako bismo mogli platiti najbolju privatnu gimnaziju u gradu, u zemlji? Kako bismo joj sutra mogli platiti fakultet ili inozemni koledž o kojem sanja. Sada je vrijeme borbe na sve ili ništa. Naša zemlja zagazila je u kapitalizam, a tu postoje samo kapitalisti i proleter, nema treće mogućnosti. A ja ne želim biti proleter. I zato ne mogu i ne želim odbiti ministra.

TONI: Ti ga moraš odbiti zbog nas, zadnjih godina ni s kćerkom ni sa mnom nisi provela duže od dva sata za redom.

Šutnja.

NORA: Ja sam već pristala.

TONI: Što?

NORA: Rekla sam ministru da pristajem.

TONI: A da sa mnom nisi o tome razgovarala?

NORA: Bila sam sigurna da ćeš se složiti s tim. Mislila sam da ćeš se radovati zbog mene.

TONI: Ti misliš samo na sebe.

NORA: Ja mislim samo na sebe?! Ja mislim samo na sebe?! Kako se usuđuješ tako nešto reći nakon svega što sam učinila za tebe, za nas? Sjeti se samo gdje si bio nakon onog... Ti si me doveo do toga da radim kao spremačica soba odvratnim bahatim poluobrazovanim turistima. Ja se nisam izvukla iz blata da bih opet ondje pala. Sad me nagovaraš da odbijem mjesto u Ministarstvu, a da je tebi netko prije desetak godina, kada si bio na vrhuncu karijere, ponudio mjesto pomoćnika ministra, prihvatio bi to objeručke, bez razmišljanja. Nije li tako?

TONI: Tako je. Priznajem, nekada sam drukčije gledao na život i na karijeru. Ali nakon one krize kroz koju sam prošao, opametio sam se. Moj sustav vrijednosti odonda je drugačiji od tvoga i zato se zadnjih godina sve teže možemo složiti u bilo čemu. Zato se tako često razilazimo i oko najbanalnijih stvari.

NORA: Dragi moj, tvoj subjektivni sustav vrijednosti i moj subjektivni sustav vrijednosti nikoga ne zanimaju. Postoje objektivna pravila igre u ovoj okrutnoj zemlji u kojoj živimo, u kojoj je sve više sirotinje, i samo najsposobniji i najuspješniji koji ovladaju tim nemilosrdnim pravilima mogu uspjeti i nešto postići u svome životu.

TONI: Opet me ne želiš ili ne možeš čuti.

NORA: Baš kao ni ti mene. Samo što ja nisam pobjegla od života. Ja se ne bojim te utrke u kojoj pobjeđuju najsposobniji i najbolji.

TONI: Znaš da ne pobjeđuju uvijek ni najsposobniji ni najbolji. A najrjeđe pobjeđuju najpošteniji... Učinila si mnogo za mene i znam da sam te prije osam godina doveo u nepriliku, ali... ne bih želio da se izložiš onom pritisku kojem sam ja svojedobno bio izložen.

PREMIJERE
PORTRETI
FESTIVALI
RAZGOVOR I
POVODOM
OBLJETNICE
AKTUALNOSTI
VOX
HISTORIJS
MEDJI
TEORIJA
NOVI PREVEDBI
NOVE MIJENGE
DRAME

Ne bih želio da se slomiš kao što sam se ja slomio. Ništa nije vrijedno toga.

NORA: Ne boj se, ja sam jaka. Ništa i nitko me ne može slomiti.

TONI: U to svi naivno povjeruju neposredno prije katastrofe.

PRVA INTERPOLACIJA

Izmjenom svjetla prvi plan scene biva škrto osvjetljen, dok je dubina scene u mraku. Na proscenij dolazi Glumac – to je ista osoba koja igra Tonija. Trenutak potom, na drugi dio proscenija dolazi Glumica. To je ista osoba koja igra Noru. Njih dvoje se izravno obraćaju publici na način kao da ono drugo ne postoji.

GLUMAC: Zamolit ću vas za trenutak pozornosti, jer bih vam želio reći nekoliko riječi o sebi. O sebi kao o čovjeku od krvi i mesa. Zaposlen sam kao glumac u Dramskom kazalištu "Gavella" u Zagrebu. Na nesreću, i moja žena je glumica i zaposlena je u tom istom kazalištu.

GLUMICA: Radim kao glumica u "Gavelli". I moj suprug je glumac. Sretna okolnost je što radimo u istom kazalištu, pa kad smo u istoj predstavi, zajedno idemo na posao i zajedno se vraćamo s posla.

GLUMAC: Najgore je to što se često znamo zadesiti u istoj predstavi, zajedno idemo i na posao i s posla. To baš nije veselo.

GLUMICA: To je praktično, to nas zbližuje.

GLUMAC: To nas dovodi do ludila i do zasićenja. Prošla je sezona bila tako teška i naporna da sam jedva čekao da odemo na more. Na odmor. Pretprošle smo godine kupili mali apartman i tada smo donijeli čvrstu odluku da više nikada tijekom ljeta ne idemo glumiti na "Dubrovačke ljetne igre" ni na "Splitsko ljeto". Čvrsto smo odlučili iskoristiti praznike za odmoriti se od Zagreba i kazališnog života.

GLUMICA: Otkako smo kupili apartman, moj muž se promijenio. Počeo se ponašati kao tipičan muškarac srednjih godina, koji sve svoje nekadašnje ambicije mijenja za sitne užitke, povratak prirodi i najbavnije ljenčarenje.

GLUMAC: Pred sam odlazak na more, moja žena dobila je ponudu za odigrati glavnu ulogu u nekakvoj bedastoj seriji u dvadeset polusatnih nastavaka pod nazivom "Ljubav je vječna". Kad smo iščitali nemušti scenarij tog domaćeg sranja od "sapunice", bio sam siguran da će biti dovoljno inteligentna i odbiti ponudenu ulogu. Ali žudnja za slavom i popularnošću prevagnula je nad razumom. Prihvatila je ulogu, iako je znala da će ostati bez ljetovanja i da će na plus trideset pet Celzijevih stupnjeva u glavnom gradu naše domovine snimati to smeće od jutra do mraka.

GLUMICA: Scenarij je bio tako... solidan. Muž me nagovarao da odbijem. Razbjesnio me zbog toga. Svi znamo da je tripot manje uloga napisano za žene nego za muškarce. Nisam si mogla dopustiti taj luksuz da odbijem poznatog redatelja koji me cijeni. A i ne vjerujem da bi bilo koja moja kolegica na domaćet četrdesetoj godini života odbila glavnu ulogu u seriji od dvadeset nastavaka.

GLUMAC: Bio sam ljut na nju zbog te male izdaje.

GLUMICA: Durio se na mene što nećemo na more zajedno, a ja sam bila ljuta na njega što mi ne pruža potporu. Očekivala sam da će bar prve dane snimanja ostati sa mnom u gradu. Ali ne – on se pokupio i otišao na more, ostavljajući me samu.

GLUMAC: Bilo mi je glupo što ću cijelo ljeto provesti sam na moru. Tako da joj se prvih dana uopće nisam javljao telefonom.

GLUMICA: Razišli smo se bez pozdrava, bez poljupca. Bila sam s pravom ljuta na njega pa mu se namjerno nisam javljala nekoliko dana telefonom.

GLUMAC: U tom malom ribarskom selu, gdje ni novine ne dolaze, već nakon nekoliko dana dobro sam se odmorio i osjetio dosadu pa sam se zaželio društva i razgovora. Tih dana puno sam čitao knjige. Do ruku mi je došla i Ibsenova "Nora". Pročitao sam je iznova i poželio napisati suvremenu dramu na tu temu. Dramu koja će govoriti o suvremenom odnosu muškarca i žene. Bljesnula mi je ideja i bacio sam se na pisanje koje mi je ispunilo cijelo ljetovanje. Dva dana prije povratka s mora, tekst sam poslao e-mailom svojoj ženi. Mislio sam da će ga pročitati još iste večeri te prije odlaska na spavanje nazvati me i reći mi svoje dojmove. Iskreno rečeno – očekivao sam njezinu pohvalu, pa i želju da zaigra naslovnu

ulogu. Ali, ne! Nije me nazvala. Ni tada, a ni danas, dok sam se vozio doma. Ja sam je prvi nazvao mobitelom, iz auta, da joj kažem kada stižem kući.

GLUMICA: Zadnji dan snimanja toliko me iscrpio, da sam odmah po povratku kući pala u krevet i spavala punih dvanaest sati, do trenutka kad me on nazvao mobitelom i rekao kada stiže kući.

4. scena

ured turističke agencije

Lidija, Nora, Maja

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR S

POVODOM

OBLJETNICE

AKTUALNOSTI

VOK

HISTRIONIS

MEDIJ

TEOPUA

NOVI PRUEVOBI

NOVE KNJIGE

DRAME

Lidija drži telefon u ruci i razgovara.

LIDIJA: U redu, prenijet ću joj... bit će joj drago znati da joj baš vi osobno čestitate... Hvala, do viđenja.

Tek što Lidija spusti telefonsku slušalicu, u sobu ulazi Nora.

NORA: Bog!

LIDIJA: Bog! Ludnica! Cijelo jutro zvone telefoni. Ljudi čestitaju, kao da su baš svi jučer gledali televiziju i vijesti. Evo – tu je popis čestitara.

Lidija pruži Nori papir s popisom. Nora pažljivo promotri popis.

NORA: Oho, ima i onih koji nam duuguju već mjesecima. Nadam se da će sad bar platiti.

LIDIJA: Mislim da ne moraš sumnjati u to.

NORA: Tako sam uzbuđena, život mi se iz temelja mijenja. Razgovarala sam maloprije s ministrom – preputit će mi izradu nove strategije turističkog razvoja naše zemlje. Napravit ću nešto o čemu će cijela zemlja govoriti. Nešto sjajno. Jučer, pola sata iza vijesti, nazvala je jedna novinarka iz tjednika "Moderna žena". Traži intervju, doći će ovdje za koju minutu.

LIDIJA: Oho, znači bit ćeš u svim frizerskim salonima.

NORA: Kako misliš – bit ću u frizerskim salonima?

LIDIJA: Svi frizeraji drže "Modernu ženu".

NORA: A, to. Inače, prije sat vremena zvali su me i iz "Poslovne žene", i oni žele intervju.

LIDIJA: Preko noći će svi znati za tebe – za mladu uspješnu doministricu.

Zvoni telefon. Lidija podigne slušalicu.

LIDIJA: Halo... dobar dan... ne, nije ovdje... prenijet ću joj, bit će joj drago... U redu, do viđenja.

Lidija spusti slušalicu.

NORA: Tko je bio?

LIDIJA: Onaj dosadni ravnatelj hotela "Park".

NORA: Mogla si mi ga dati nakratko.

LIDIJA: Oprosti, mislila sam da ti ide na živce.

NORA: Šteta je da mi se sve ovo događa sada pred Božić i Novu godinu. U srcu zimske sezone. Ne mogu ni uživati na pravi način. Lidija, morat ćeš mi pomoći.

LIDIJA: Možeš se osloniti na mene. Uostalom, kao i do sada. Radit ću i 24 sata na dan ako treba – i tako nemam drugih obveza.

NORA: Agencija više ne smije ostati na moje ime. Ne smijem biti njezin vlasnik.

LIDIJA: Zašto?

NORA: To bi bio sukob interesa. Od Nove godine moram je prebaciti na Tonija.

LIDIJA: To bar nije teško.

NORA: Formalno nije teško, samo... Toniju se ne sviđa sve ovo... nezadovoljan je što sam prihvatila ministrovu ponudu. Još mu nisam rekla da moram preneti firmu na njegovo ime. Znam da njega ovo ne zanima. Zbog svoga psihičkog zdravlja ne bi ni smio raditi stresan posao, da mu se sve opet ne ponovi, ali agencija će biti samo na papiru na njega, ti ćeš voditi posao. Moram ti pronaći još neku mladu sposobnu pomoćnicu. Ako ti znađeš nekoga, slobodno mi predloži.

LIDIJA: U redu. Razmislit ću.

Zvono na vratima.

LIDIJA: Slobodno!

Ulazi novinarka Maja.

MAJA: Dobar dan.

NORA: Dobar dan.

MAJA: Ja sam iz "Moderne žene".

NORA: A, to ste vi. Drago mi je.

Rukuju se.

MAJA: Maja.

NORA: Nora. Ovo je moja suradnica Lidija. Zajedno smo u agenciji od njezina osnutka.

MAJA: Drago mi je.

LIDIJA: Želite li kavu, čaj, sok?

MAJA: Hvala, ne bih ništa. Već sam u redakciji popila dvije kave. Danas u dva zaključujemo broj, tako da mi je ostalo jako malo vremena. Morali bismo odmah krenuti s intervjuom. Za pola sata doći će fotograf da vas fotografira.

Maja iz torbe izvadi kasetofon.

MAJA: Možemo li ovdje?

NORA: Samo ovdje. Ovo je jedina prostorija, ako ne računamo čajnu kuhinjicu. Lidija nam neće smetati. Ako treba, možemo isključiti telefon.

MAJA: Molit ću vas to. Ako možete, isključite i mobitele, da u miru možemo...

NORA: U redu.

Nora i Lidija isključe mobitele.

MAJA: Predlažem da razgovaramo o svemu. Pitat ću vas i o tome gdje se oblačite, u koje restorane idete, imate li kakav hobi. Pitat ću vas i o politici i turizmu. Najbolje je da razgovaramo kao dvije prijateljice na kavi, a potom ću ja s vrpce skinuti najzanimljivije stvari.

NORA: U redu.

MAJA: Možemo li početi?

NORA: Mislite odmah?

MAJA: Pa, ja bih odmah. Ako nemate ništa protiv. Jeste li spremni?

NORA: Jesam.

Maja uključi kasetofon.

MAJA: Recite nam za početak: kako ste doživjeli vijest da ćete biti ministrica turizma?

NORA: Iskreno rečeno: obuzeli su me proturječni osjećaji u prvom trenutku. To je velika odgovornost, koje sam i te kako svjesna, znamo što turizam znači za našu zemlju, a opet, to je i velika mogućnost za učiniti puno dobra za razvoj našeg turizma.

MAJA: Kao predsjednica Sindikata turističkih radnika bili ste najglasniji kritičar sadašnjeg ministra. Je li ovim imenovanjem on otupio kritičku oštricu svom najvećem protivniku? I kako uopće mislite sada s njime surađivati?

NORA: Na njegov osobni prijedlog postajem ministrica, jer me on smatra iznimno sposobnom osobom.

Usto, bez obzira djelujemo li mi turistički radnici kroz agencije, sindikat ili kroz Ministarstvo turizma, cilj nam je uvijek isti – unaprijediti turističku ponudu i turističke usluge u našoj zemlji.

MAJA: Saznala sam da ste prije osam godina radili kao spremačica soba u hotelu, a evo: od Nove godine postajete ministrica. Nije li to odviše nagao skok? Nije li to odviše riskantno za našeg ministra turizma – staviti na tako visoku poziciju osobu koja nema ni jedan dan iskustva rada u Ministarstvu?

NORA: Ova dinamična vremena traže mlade, brze i nepotrošene ljude svježih ideja. Ne zaboravite da je i ruski predsjednik Putin neko vrijeme radio kao vozač automobila, da bi ubrzo potom postao dogradonačelnik Petrograda pa uspješan predsjednik velike Rusije. Uvjerena sam da ću opravdati povjerenje koje mi je ukazano.

DRUGA INTERPOLACIJA

Izmjenom svjetla opet dobivamo osvijetljen samo prvi plan scene. Na proscenij dolaze Glumac i Glumica i postavljaju se u istu poziciju kao u prvoj interpolaciji.

GLUMICA: Zadnji dan snimanja toliko me iscrpio, da sam odmah po povratku kući pala u krevet i spavala punih dvanaest sati, do trenutka kad me on nazvao mobitelom i rekao kada stiže kući.

GLUMAC: Prije četiri sata, kada sam došao kući, utrčao sam pod tuš, a potom se bacio u krevet mojoj dragoj ženi. Dočekala me kao Penelopa Odiseja, nakon dvadeset godina apstinencije. Vodili smo ljubav kao nekada. Bio je to vatromet strasti. Inače, ovo ljeto smo žena i ja trebali provesti zajedno kako bismo napokon napravili dijete. Prije osam godina, kada smo prvi put shvatili da je vrijeme za dobiti potomka, njoj je iskrsnula premijera Čehovljeve "Tri sestre" pa smo odustali. Potom je meni uletjela ona velika serija, godinu dana potom pozvali su nas da zajedno zaigramo na Dubrovačkim ljetnim igrama... Ukratko: kad god smo poželjeli napraviti dijete, Nečastivi bi nam ponudio dobar zalogaj za našu karijeru, koji nismo ni mogli ni htjeti odbiti. I sad, kad je gospođa supruge napunila trideset osmu godinu,

bio sam uvjeren da će ovo ljeto biti posvećeno tome. Ali, povijest se ponovila i ona je, na žalost, prihvatila tu glupu seriju.

GLUMICA: Bila sam sretna što ga vidim nakon duge vremena. Nadala sam se samo da neće zaboraviti što znači snimati neprekidno četrdeset dana i da ćemo naše druženje započeti razgovorom. Ali ne – tek što je izišao ispod tuša, bacio me na krevet, a potom skočio na mene. Nije mi bilo druge nego demonstrirati sreću i zadovoljstvo. I zvučno i na druge načine.

GLUMAC: Uživala je poput mene.

GLUMICA: On je istinski uživao.

GLUMAC: Ali, da skratim cijelu priču, ni tijekom seksa ni nakon seksa, ona ni jednom riječju nije spomenula moju dramu, što me je dovodilo do ludila.

GLUMICA: Najgore od svega bilo je što sam osjećala da u zraku visi pitanje o njegovoj drami. I evo: četiri sata nakon njegova povratka osjećam da samo što me nije zapitao za mišljenje.

GLUMAC: Užasna mi je i sama pomisao da ni četiri sata nakon mog povratka ni jednom riječju nije spomenula moju dramu, koja mi toliko znači. Istinski mi je nelagodno što sam moram otpočeti razgovor o svoje tekstu.

Glumac se naglo okrene prema Glumici i od ovoga trenutka igraju jedno s drugim.

GLUMAC: Dušo, vodim te u grad na večeru.

GLUMICA: Kamo? U koji restoran?

GLUMAC: Još nisam odlučio. Idemo prvo u centar malo prošetati. Zaželio sam se civilizacije, ljudi, poznanika.

GLUMICA: Pred odlazak na more rekao si da bi u onom malom ribarskom selu mogao ostati sve do Božića.

GLUMAC: Tada sam tako i osjećao. Bio sam umoran od svega, od tri prošlosezonske glavne uloge, od brojnih turneja i kazališnih festivala. A sad, nakon dobra odmora, već mi nedostaju i ljudi i muving i grad.

GLUMICA: A meni je dosta svega. Spavala sam danas sve do podneva. Kronično sam iscrpljena.

GLUMAC: Maloprije nisam imao taj dojam. Bila si tako živahna. Tako dinamična.

Glumac je nježno zagrlji.

GLUMICA: To je zato što sam te se jako zaželjela. Baš jako... Voljela bih da imam mjesec dana za ljenčarenje, a ne ovako – već idućeg tjedna počinju pokusi

u našem kazalištu. Užas! Pola sata pred tvoj dolazak čula sam se s našim ravnateljem i pitala ga kada počinju pokusi Shakespeareaove drame, a on je odgovorio da je došlo do male promjene i da vjerojatno nećemo igrati Shakespearea, nego jedan drugi tekst, a da smo i u tome tekstu nas dvoje u podjeli. Na moje pitanje o kakvoj se drami radi, odgovorio mi je da je to mala tajna, koja mora ostati tajnom još neko vrijeme.

GLUMAC: Sjajno!

GLUMICA: Što je tu sjajno?

GLUMAC: Sjajno je to što na početku sezone oboje imamo ulogu. Najbolje je započeti sezonu ulogom već u prvoj premijeri.

GLUMICA: Da je iza tebe četrdeset dana snimanja, drugačije bi govorio.

Šutnja.

GLUMAC: Jesi li pročitala moju dramu?

Šutnja.

GLUMICA: Jesam.

GLUMAC: I, što misliš o njoj?

GLUMICA: Mislim da je moje mišljenje irelevantno. Ja sam ti ipak žena, dakle subjektivni čitatelj.

GLUMAC: Bez obzira na to, meni je tvoje mišljenje jako važno.

GLUMICA: Drama je uglavnom u redu, mada imam neke primjedbe... ali... s obzirom da si po profesiji glumac, afirmirani glumac, nije li to tvoje pisanje gubljenje vremena.

GLUMAC: Što želiš reći?

GLUMICA: Do sada si napisao sedam drama, a nijedna ti nije izvedena.

GLUMAC: Dvije su objavljene u časopisu.

GLUMICA: Ali ni njih nijedan redatelj, nijedan kazališni ravnatelj nije poželio postaviti na scenu.

GLUMAC: Jednoga dana, kad mi prva drama bude izvedena, poželjete će mi odigrati i sve ostale. Ali to sada nije bitno. Pitao sam te što misliš o ovoj najnovijoj. Ne misliš li da je ona bolja i zrelija od svih dosadašnjih?

GLUMICA: Dobra je, mada mi se čini da si malo pretjerao.

GLUMAC: U kom smislu?

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR S

POVODOM

OBLETHICE

AKTUALNOSTI

VOK

HISTORIJS

MEDIJ

TEORIJA

NOVI PREVEDDI

NOVE KNJIGE

DRAME

GLUMICA: Udaljio si se previše od Ibsena, sve njegovo si izvrnuo na glavu. Ta tvoja drama odviše je radikalna i nisam sigurna kako bi je prihvatila kritika i publika.

GLUMAC: Zašto?

GLUMICA: Ne sviđa mi se kako si prikazao Noru. Kao da je dramu pisao neki ženomrzac.

GLUMAC: Bojiš se kako bi na to gledale tvoje prijateljice iz "Ženske autonomne inicijative". Nisi valjda potpala pod njihov radikalni utjecaj? Da nisi postala njihov član?

GLUMICA: Znaš da samo čitam poeziju ženskih pjesnika na njihovim tribinama i ništa više. Ne govorim o njima. Mislim da bi i drugi ljudi mogli imati primjedbe što si Noru prikazao na taj način. Čak i muškarci.

GLUMAC: Oprosti, ali takvih žena, poput moje junakinje, doista ima oko nas. Uostalom, ne zanima me što će tko reći ili pomisliti o mojoj drami, zanima me samo što ti misliš o njoj. Od svih ljudi na ovome svijetu, najvažnije mi je tvoje mišljenje. Do njega mi je najviše stalo. Zato te molim, reci mi iskreno što misliš o mojoj drami.

Šutnja.

GLUMICA: Da ti kažem iskreno?

GLUMAC: Najiskrenije.

GLUMICA: Sviđa mi se... mada imam neke zamjerke.

GLUMAC: Bi li igrala u njoj da ti se pruži prilika?

GLUMICA: Koju ulogu?

GLUMAC: Glavnu. Noru.

Šutnja.

GLUMICA: Pa... naravno da bih igrala, ali ne vjerujem da će tu dramu bilo tko staviti na repertoar. Drama je, na izvjestan način, preradikalna. A današnje hrvatsko kazalište protežira mlake predstave i nerazumljive stupidarije. U današnjem hrvatskom kazalištu dobrodošli su samo dosadni klasici ili eksperimentalno izživljavanje – a ni jedno od toga dvoga publika ne voli.

GLUMAC: Znači, pristaješ?

GLUMICA: Na što?

GLUMAC: Zaigrati u mojoj drami.

GLUMICA: Svakako – ako je ikada itko odluči staviti na repertoar. Sjeti se kako je prošlo tvojih sedam pret-

hodnih dramskih tekstova. Kako to da te njihova sudbina nije opametila? Zar nisi shvatio da je to "uzaludan ljubavni trud"? Gubitak vremena.

GLUMAC: Idući tjedan počinju pokusi.

GLUMICA: Kakvi pokusi?

GLUMAC: S mora sam poslao e-mailom "Noru" ravnatelju našega kazališta. Pročitao ju je i sviđa mu se. Toliko mu se sviđa da je odlučio povući Shakespearea i staviti moj tekst. Iz Gradskog ureda za kulturu naložili su mu da smanji troškove za program, a kako je kod Shakespearea dvadeset lica, a u mene samo sedam, moj tekst mu je došao kao naručen. Imat će trinaest kostima manje za šivanje.

GLUMICA: Ali, čekaj! Zar on stvarno želi da se to igra?!

GLUMAC: Želi, pod uvjetom da ti igraš Noru, a ja Norina muža.

GLUMICA: To je uvjet?

GLUMAC: Da, to.

GLUMICA: Ali, onda će svi pomisliti da je to naša životna priča, a ni ti ni ja nemamo nikakve sličnosti s tim licima.

GLUMAC: Samo primitivni ljudi glumca mogu poistovjećivati s likovima koje igra. Naši prijatelji znat će da to nismo mi, a na druge se nećemo ni obazirati. Dakle: rekla si da pristaješ?

GLUMICA: Čekaj, nisam ništa rekla. Moram još razmisliti o svemu.

GLUMAC: Ali, prije pet minuta si na moje pitanje bi li zaigrala u mojoj drami odgovorila potvrdno.

GLUMICA: Ti si postavio hipotetičko pitanje.

GLUMAC: Mislio sam da govoriš ono što misliš. Mislio sam da držiš do svoje riječi.

GLUMICA: Pusti me da razmislim.

GLUMAC: Slušaj: sutra ravnatelju moram javiti tvoje mišljenje. Ako ne pristaneš, neće biti ništa od uprizorenja moje drame. Takav je dogovor. Jedini uvjet da se moja drama postavi jest da nas dvoje zaigramo glavne uloge. Nećeš mi valjda oduzeti priliku da u četrdesetoj godini, napokon, debitiram kao pisac? Neće me valjda moja žena onemogućiti u tome?

Šutnja.

GLUMICA: A tko će režirati?

GLUMAC: Sam ću režirati. Suviše mi je stalo do moga teksta, a da bih dopustio nekom redatelju da mi ga upropasti.

GLUMICA: Tipičan strah za dramatičara početnika.

GLUMAC: Dakle: jesi li uz mene ili ćeš me izdati?

GLUMICA: Ne možeš tako postavljati stvari.

5. scena

ured turističke agencije

Lidija, Nora, Karlo

U uredu su Lidija i Nora. Sređuju papire.

NORA: Oprosti, ali to nije u redu. Ne možeš tako cijeli život.

LIDIJA: Zašto?

NORA: Već deset godina si udovica. Nemaš djece, nemaš obveza, a živiš poput časne sestre.

LIDIJA: A što bih trebala?

NORA: Ne možeš sama kroz život. Sama zauvijek.

LIDIJA: Nemam snage za novi početak. Užasavam se od pomisli da s nekim počinjem opet od nule. To prilagođavanje, upoznavanje, i sve... Mislim da ne bih bila u stanju iznova prolaziti kroz sve to.

Zazvoni telefon. Lidija podigne slušalicu.

LIDIJA: Turistički ured... da, ja sam... Čujte, od hotela do staze za skijanje imate svega sedam do osam minuta hoda... Prognoza je dobra, očekuje se snijeg i dovoljno niske temperature, sumnjam da će se otopiti... a, čujte, ako slučajno nema snijega, dan ili dva, u samome hotelu imate toliko kvalitetnih sadržaja: imate dva bazena, imate klizalište, teretanu, igraonicu za malu djecu... u noćnim satima rade tri aperitiv bara, kuglana i kockarnica... Vučnice se posebno plaćaju, nisu uračunate u cijenu. Bilo bi dobro da se odlučite što prije, Božić je za deset dana... U redu. Do viđenja.

Lidija spusti slušalicu.

LIDIJA: Najgore je kad osjetim u nekog muškarca da želi dominirati... odmah izgubim volju za bilo kakvim vezivanjem. Bolje je biti sama nego u vezi u kojoj te netko tlači. Kad se sjetim... voljela sam svog muža, ali baš sve je moralo biti po njegovu. Bila sam stjerana u kut. Bez manevarskog prostora. Odbijaju me

muškarci koji žele dominirati, nisam mazohist. Ako shvaćaš što želim reći?

NORA: Shvaćam. Ali, ne zaboravi da svi ljudi na ovome svijetu žele dominirati, bez obzira na spol i sposobnosti. Nije u tome problem. Svaki stvor na ovome svijetu treba partnera. Samoća nikome nije donijela ništa dobro, osim mračnih misli i depresije. I tebi treba muž, obitelj. Sve je prolazno i nebitno, izuzev obitelji. Meni je obitelj važnija od svega. To je moja oaza u koju se vraćam nakon svih napora. Mama mi je umrla još dok sam bila djevojčica. Od tada sam bila gotovo opsjednuta snovima o svojoj novoj obitelji. Kada sam napokon stvorila svoju novu obitelj, uložila sam ogromnu snagu i napor da je sačuvam, da nam osiguram sigurnost i budućnost. Žena doista mora imati partnera, ako želi biti potpuna. Usto – i društvo nas više cijeni ako nismo same.

LIDIJA: Ali, i ja, ovako kako živim, zadovoljna sam. Živim po svome i imam nekoliko prijateljica....

NORA: A, ne. U našoj zemlji, u ovoj zajednici prihvaćaju te kao ženu i čovjeka samo ako si uklopljena u koliko-toliko zadovoljavajuću obitelj.

Zvono na vratima.

LIDIJA: Slobodno!

U sobu ulazi Karlo. Na njegovu pojavu obje žene ustanu kao da su ugledale duha.

NORA: Karlo, otkud ti?!

KARLO: Dobar dan.

Karlo pogleda oko sebe.

KARLO: Sve je isto kao i prije četiri godine.

LIDIJA: Zar nisi još uvijek...

NORA: Mislila sam da si...

KARLO: Predsjednik države je povodom Božića potpisao pomilovanje za sto dvanaest osuđenika. Eto, među njima sam i ja. Mislio sam da ćeš se obradovati kada me vidiš.

NORA: Ja... vidiš... radujem se. Drago mi je što te vidim. Drago mi je da su te pustili. Kada si stigao u grad?

KARLO: Prije dva dana.

NORA: Kako si?

KARLO: Čudno, zbunjeno. Mislio sam da ću kada izidem skakati od sreće, a osjećam se nekako prazno, tužno. Ne znam kako krenuti dalje. Nazvao sam neko-

liko prijatelja, ali baš ni jedan nije imao vremena za druženje sa mnom. Svi su kao u poslu, a u stvari ne žele da ih netko vidi sa mnom... Ne zamjeram im... u vrijeme suđenja fotografija mi se povlačila po novinama i jasno mi je da nisam najpoželjnije društvo. Kako ide posao?

LIDIJA: Dobro.

NORA: Srednje. Loše.

KARLO: Ali, ipak ide?

NORA: Pa, sad... Ljudi se žale da nemaju dovoljno novca za skijanje, za putovanje u druge zemlje. Osjeća se kriza. Lošije je nego prošle sezone.

KARLO: Bogati uvijek imaju novaca. I kad je kriza i kad nije kriza. A turizam je za... kako sam vas ono učio?

LIDIJA: "Turizam je za bogate, zatvor je za naivne."

KARLO: Tako je: "Turizam je za bogate, zatvor je za naivne." A eto – i sâm sam na kraju ispao naivan i glup. Političari su se izvukli, svi su se izvukli. Samo sam ja završio u zatvoru, jer su poslovi bili na moje ime. Upakirali su mi i više nego što sam zaslužio. Preko noći sam od uspješnog menadžera pretvoren u privrednog kriminalca. Kasno sam shvatio da su i mediji i sudstvo u njihovim rukama... Platilo sam za druge, za mnoge. Na meni su se izjvljavali i oni novinari koji su činili veće moralne prekršaje od mene. Tolikim sam ljudima učinio uslugu, pomogao im... A kad je krenula hajka protiv mene, baš nitko mi nije pomogao. Svi su se razbježali onoga dana kada je podignuta optužnica. Kao da sam dobio gubu. A da sam imao samo malo sreće, mogao sam se izvući bez i jednog dana zatvora. Poput mnogih drugih.

Šutnja.

KARLO: Čitao sam u novinama da postaješ doministica turizma.

NORA: A, eto.

KARLO: Čestitam ti. Od srca. Ponosan sam na tebe. Uvijek sam vjerovao u tebe. Dok si radila kod mene, naučila si puno o turizmu, o svemu. Doista sam sretan zbog tebe. Uvijek si bila ambiciozna, znam da ti ovo mnogo znači.

Šutnja.

NORA: Lidija, moraš otići na Trgovački sud odnijeti papire.

LIDIJA: Evo, sad ću.

Lidija se diže od stola i uzima fascikl.

LIDIJA: Nadam se da neće biti velika gužva i da ću se vratiti za dva sata.

NORA: Pozdravi revizoricu.

LIDIJA: Hoću. Bog svima!

KARLO: Bog!

NORA: Bog.

Lidija iziđe. Sami su. Šutnja.

KARLO: Dobro je što si je poslala. Želio sam biti nasamo s tobom. Popričati o svemu, o tebi, o meni, o nama...

NORA: Morala sam je poslati, jer na Trgovačkom stranke primaju samo do pola dva.

Šutnja.

KARLO: Nisi se promijenila. Lijepa si kao nekada.

Šutnja. Karlo pride Norinu stolu i uzme uokvirenu fotografiju na kojoj su Nora, Toni i kćerka. Pažljivo je promotri.

KARLO: Kako ti je muž?

NORA: Dobro. Uobičajeno.

KARLO: A kćerka?

NORA: U redu je. Upisala je odličnu privatnu gimnaziju.

KARLO: Na majku je. Pametna, lijepa i ambiciozna.

Šutnja.

KARLO: Mislio sam na tebe. Puno. Često. Jako.

Šutnja.

KARLO: Znam da si i ti na mene mislila.

NORA: Zašto si u to siguran?

KARLO: Jer si mi slala ona pisma. Tvoja su mi pisma pomogla da izdržim.

NORA: Nikakva ti ja pisma nisam pisala.

KARLO: Hajde, ne nasmijavaj me. Znam da sada ne želiš da te itko povezuje sa mnom. Ne zamjeram ti zbog toga. Ne boj se, neću se pojavljivati na mjestima gdje ti zalaziš. Zbog ovih novonastalih okolnosti, i ja ti sada mogu potvrditi da je bilo pametno što si mi slala nepotpisana pisma.

NORA: Kažem ti – nisam ti slala nikakva pisma.

KARLO: Ako želiš da se pravim da je to istina, praviti ću se. Ali, u tim pismima je bilo odviše stvari koje je mogla znati samo osoba koja je u mojoj blizini, a da...

NORA: Zašto si došao?

KARLO: Zašto sam došao? Osjećam li ja to neku hladnoću u tvome glasu? Ili mi se samo učinilo da si ne-ljubazna.

NORA: Zašto si došao? Znam da nikada ništa u životu nisi učinio bez predumišljaja, bez jasne namjere.

KARLO: Nekada si to voljela kod mene.

Šutnja.

KARLO: Kada si se riješila Lidije, mislio sam da želiš biti nasamo sa mnom, da mi se želiš baciti u zagrljaj.

Krene prema Nori. Ona povisi glas.

NORA: Molim te, ne prilazi mi!

Karlo zastane. Šutnja.

KARLO: Lijepa dobrodošlica, uvažena doministrice. Ne znam zašto, ali zamišljao sam sasvim drugačiji doček.

NORA: Molim te, Karlo, da ono što je nekada bilo između nas oboje zaboravimo.

KARLO: Da sve zaboravim?

NORA: Tako je.

KARLO: A kako da zaboravim da sam te izvukao iz smeća i zaposlio u hotelu, da si mi se ubrzo potom uvukla u krevet, da sam te nakon toga zaposlio kao šeficu recepcije, da sam ti nakon još samo nekoliko mjeseci dao novac da otvoriš turističku agenciju?! Kako da zaboravim sve što sam učinio za tebe, kako da zaboravim sve one noći koje si provela u mom zagrljaju kao moja ljubavnica?! Zbog tebe sam radio takve gluposti, zbog tebe me žena ostavila. Zbog tebe sam uletio u one mutne poslove zbog kojih sam na kraju i završio u zatvoru.

NORA: Ja te nisam na to nagovarala.

KARLO: Možda i nisi. Ali si me neprekidno potala da ne stajem, da ugrabim od života sve što mogu. Da povjerujem u to da sam nedodirljiv. Na kraju mi se ta ambicija i nezajajljivost razbila o glavu.

NORA: Tvoja ambicija.

KARLO: Naša ambicija. Nisi mi bila samo ljubavnica. Bili smo srodni partneri koji život doživljavaju na isti način. Koliko si mi puta rekla da ti tvoj muž ništa ne znači, da te ne može pratiti, da je odustao od života. Pravdala si se da ga ne možeš ostaviti jer je psihički neuravnotežen, zbog njegova pokušaja samoubojst-

va. Toliko si mi puta rekla da smo se ranije trebali sresti, da smo nas dvoje od istog materijala saz-dani... Zar si zaboravila svoje riječi, osjećaje?! Zar si zaboravila što smo nekada bili jedno drugome?

Šutnja.

NORA: To je prošlost. Daleka prošlost. Znaš da se više ne možemo vratiti u one emocije. Ni jedna ljubav ne može se obnoviti. Dovoljno smo zreli da to znamo. Nisi ti zbog mene završio u zatvoru, nego zbog svoje gluposti i neopreznosti. Kada se to dogodilo, prema tebi sam osjećala samo ljutnju – nikakvo žaljenje ni ljubav. Samo ljutnju mogu osjećati prema onima koji tako glupo skrivaju svoju propast.

Šutnja.

KARLO: Mogu li te poljubiti?

NORA: Ne.

KARLO: Zagrliti bar?

NORA: Ne.

Šutnja.

NORA: Zašto si došao?

KARLO: Da te vidim.

NORA: Znam da to nije jedini razlog. Kaži – zašto si sada ovdje?

Šutnja.

KARLO: Doista me dobro poznaješ. A poznaješ me dobro, zato jer smo isti. Nas dvoje smo u svemu isti. Od istog smo materijala. I zato više neću gubiti vrijeme na emocije, na evociranje prošlosti – ti si uvijek bila i ostala biće sadašnjosti i budućnosti. Žena koja na krilima svojih ambicija misli samo na ono što može osvojiti u sutrašnjem danu.

NORA: Dakle? Reci što imaš.

KARLO: Moj sin je prije godinu dana diplomirao pravo. Slao je molbe na toliko natječaja, ali... kad ljudi vide moje prezime – svi ga odbiju. Ne pomaže mu ni to što je kao student imao sjajne ocjene. Ja sam mu uništio život. Zbog mene se morao sramiti u vrijeme studija. Shvatio sam da mu ja moram pomoći. I pomoći ću mu.

NORA: Kako?

KARLO: Ti ćeš ga zaposliti u svome ministarstvu.

NORA: Ti nisi normalan!

PREMIJERE

PORTRETI

FESTIVALI

BAZEOVAR 3

POVRATOK

OBLIETNICE

AKTUALNOSTI

VOX

HISTORIJE

MEDIA

TEKST

NOVI PREJEVDI

NOVE KNJIGE

DRAME

KARLO: Toliko mi duže. Toliko sam ja učinio za tebe.

Ova agencija pokrenuta je mojim novcem. Novcem za koji nikakvu potvrdu nisam ni tražio ni dobio. Platit ćo sam liječenje tvoga muža, pokrio dugove tvog pokojnog oca, izvukao te iz govana i podigao te s dna, uveo te u poslove. Moraš mi to vratiti.

NORA: Ništa ja tebi ne dugujem. Ono što si nekada dobivao od mene ne može se platiti novcem. I ti to znaš. A sina ti ne smijem zaposliti sve da je najsposobniji čovjek u zemlji, jer da se pročuje čijeg sam sina zaposlila, ostala bih bez radnog mjesta. Novinari jedva čekaju takvo što.

KARLO: Dužan sam to svome sinu, poslije svega što je progutao zbog mene. Moraš mi to učiniti.

NORA: Ja ti to ne mogu učiniti. I molim te izdi, imam posla i nemam vremena za gubiti ga na bivše tvorenike, na privredne kriminalce.

KARLO: Nemoj prema meni biti tako bezobrazna!

NORA: Pozvat ću policiju!

KARLO: Izbacuješ me iz agencije koju si mojim novcima pokrenula?! Otići ću. Ali, prije toga, progovoriti ću tvojim rječnikom. Rječnikom primitivne drolje – jer tek sada vidim da mi nisi bila ljubavnica, nego prostitutka. Pošto razumiješ samo taj jezik, onda mi odgovori na jednostavno pitanje: želiš li zaposliti moga sina u svome ministarstvu ili želiš da tvoj muž, tvoj premijer i svi novinari ove zemlje saznaju u čijem si krevetu dobila prve poduke o turizmu?

NORA: Nećeš se usuditi. Mogao bi se još vratiti u zatvor zbog ucjene.

Karlo pruži papirić Nori.

KARLO: Kupio sam novi mobitel – ovdje je moj broj. Ako se do prekосуtra ne opametiš i ne nađeš radno mjesto za moga sina, tvoj muž će sve saznati, premijer će saznati, cijela će zemlja saznati da si bila moja ljubavnica. Imaš dva dana za razmišljanje.

NORA: Gade!

KARLO: Gospodo, molim vas, u visokoj politici morate birati riječi. Očekujem tvoj poziv i ne vrijeđaj me više. Osim toga, bolje je biti gad nego kurva.

Karlo izide bez pozdrava. Nora bijesno gurne fascikl s papirima sa stola.

TREĆA INTERPOLACIJA

Izmjenom svjetla pozadina scene nestaje u mraku. Osvijetljen je samo proscenij. Pojavljuju se Glumac i Glumica.

GLUMICA: Neuvjerljiv mi je taj Karlov zahtjev da Nora zaposli njegova sina. Nategnuto mi je to.

GLUMAC: Morao sam napraviti paralelizam između Karlove i Krogstadove ucjene.

GLUMICA: Svejedno mi je to malo naivno. Usto – ti si toliko puta rekao da je tvoja *Nora* samostalna drama koju će razumjeti i oni koji nisu čitali, a ni gledali Ibsena, tako da si možeš dopustiti odstupanja.

GLUMAC: Ona je samostalna fabulativno, ali će biti zanimljiva i onima koji će je promatrati i doživljavati intertekstualno, dakle i u odnosu na Ibsenovu dramu.

Šutnja.

GLUMAC: Tako sam sretan što pokusi dobro napreduju. Osjećam da ćemo napraviti izvrsnu predstavu. Sve ide prema planu. Mislim da i ostali u ekipi osjećaju da rade nešto iznimno. Osjećam se dobro i kao glumac, i kao pisac, i kao redatelj.

Šutnja.

GLUMICA: Čuj... to kako si napisao služavku i novinaru, to je tako površno. To nisu cjeloviti likovi, to su tek funkcije.

GLUMAC: To su epizode. I to trebaju biti i ostati epizode. Ne vidim gdje je problem.

GLUMICA: Problem je što mi moje drage kolegice svaki dan govore da bi im ti trebao proširiti uloge. Nado pisati tekst.

GLUMAC: Ma daj, nakon što nekoliko godina njih dvije nisu igrale ništa, dobile su priliku izići na scenu, i sad su još nezadovoljne. One igraju epizodne likove koji nisu bitni za razvoj priče i ne mislim trošiti vrijeme na njih. Zašto mi one u lice ne kažu ako im se nešto ne sviđa?

GLUMICA: Zato što se ponašaš kao tašt pisac i tašt redatelj samozaljubljen u svoj tekst i u svoja scenska rješenja. Lakše im je meni ispirati mozak. Znaju da ću ti prenijeti njihovo nezadovoljstvo.

GLUMAC: Ne zanima me njihovo nezadovoljstvo, bitno mi je da su ostali glumci zadovoljni svojim ulogama.

GLUMICA: Ni meni uloga ne sjeda do kraja. Nikada mi u životu nije bilo teže raditi. Prekjučer sam povraćala, danas sam povraćala.

GLUMAC: To je zato što si iscrpljena, to je zbog one glupe serije. Nisi trebala cijelo ovo ljeto provesti...

GLUMICA: Molim te ne govori mi što sam trebala raditi ovo ljeto, a što nisam. Ne zaboravi da smo od te serije kupili novi auto. I nije serija kriva što se ja loše osjećam u radu na ovoj predstavi.

GLUMAC: A tko je onda kriv?! Želiš reći da ne vjeruješ u tekst?

GLUMICA: Želim reći da je prilično perverzno da si mi ti u ovoj predstavi partner, pisac i redatelj. Ne znam što ti je sve to trebalo. Samo ćeš navući mržnju drugih pisaca i redatelja na sebe. Znaš da nitko ne voli režirati glumcu koji inače i sam režira.

GLUMAC: Smiri se, odmori se. Bit će sve u redu.

GLUMICA: Nisam baš sigurna da će sve biti u redu. Puno je toga diskutabilnog u tvojoj drami, a ti ne želiš čuti ni jednu primjedbu.

GLUMAC: Ja ne želim čuti ni jednu primjedbu?! Hajde, reci što nije u redu u mome tekstu pa da to raspravimo. Ako treba, popraviti ću.

GLUMICA: Naivno mi je to što se njihova kćerka od petnaest godina ne pojavljuje. A ona je bitna za odnos majke i oca.

GLUMAC: Ma daj, pa neću valjda uvesti junakinju od petnaest godina na scenu. Tko da mi to igra? Ako uzmem glumicu koja doista ima petnaest godina, neće znati glumiti. Ako uzmem studenticu glume, vidjet će se da je sedam ili osam godina starija od junakinje.

GLUMICA: A i moj lik je problematičan.

GLUMAC: Zašto?

GLUMICA: Ona je pretjerano zločesta, karijeristična. To mi je nepodnošljivo, ja se nikada ne bih ponašala tako...

GLUMAC: Ne možeš lik gledati isključivo kroz sebe i kroz svoje životno iskustvo. Ja sam je opravdao kroz priču o njezinoj prošlosti, kroz to kako se bori za svoju obitelj. Moraš priznati da danas ima takvih žena koje su usvojile "muški princip", žena koje obuzme njihova karijera i koje zbog toga pretjeraju u svemu. Menadžerska bolest nema spola, od nje jednako obolijevaju i muškarci i žene. A i muškarci

kakav je Toni u novije vrijeme nisu rijetkost. Problem našeg vremena je u tome što muškarci ne žele biti muškarci, a žene ne žele biti žene.

GLUMICA: Svejedno, pretjerao si u svemu. Ona mi je previše proračunata, hladna, gruba. Ja Noru vidim potpuno drugačije.

GLUMAC: Do vraga, pokušaj je vidjeti mojim očima. Ja sam pisac ovoga komada. Pisac koga ti, doduše, ne cijeniš, ali pisac u čijoj si drami pristala igrati, čiju bi misao trebala pokušati shvatiti i odigrati lik na način da se piščeva misao najtočnije izrazi. Problem današnjeg teatra je u tome što i glumci i redatelji, kad uzmu u ruke novu dramu, ne pokušavaju više proniknuti u to što je pisac želio reći, nego počnu razmišljati što bi oni sami napisali na tu temu kada bi znali pisati.

GLUMICA: Doista si tvrd i nedokaziv. Ne želiš me čuti, ne želiš kreativan dijalog. Imaš svoju viziju svoga teksta i zbog tvoje isključivosti svi se osjećamo loše. Zbog tvoga ponašanja imam glavobolje, mučnine i povraćanja. Zbog tebe s grčem u želucu idem na pokuse.

GLUMAC: A ja osjećam mučninu zbog tvoje sumnjičavosti i nepovjerenja. Ti koja si trebala postati moja najveća potpora u radu na ovome tekstu, postala si moj najveći osporavatelj. Kao da namjerno ne želiš da moja predstava uspije.

GLUMICA: E, stvarno si odvratn i podao. Uskogrudan i isključiv. Bezobrazan i bezosjećajan.

GLUMAC: Uzela si mi riječi iz usta. Sve sam ja to htio tebi reći.

GLUMICA: Nosi mi se s očiju!

6. scena

dnevni boravak

Jana, Toni, Nora, Lidija

Jana i Toni završavaju kićenje bora. Jana Toniju dodaje zvjezdice koje on stavlja na bor. Toni stoji na stolici.

JANA: Pazite samo da ne padnete.

TONI: Ne bojte se, pazim. Evo, još ovdje da stavim. I ovdje.

JANA: Ljepši je nego prošle godine.

TONI: Slažem se.

Toni side sa stolice. Priđe regulatoru struje i uključi ga. Zasnivjetle sve žarulje.

TONI: Evo ga! Betlehem!

JANA: Predivno.

U sobu ulazi Nora.

NORA: Dobra večer. Vidim da se djeca igraju.

TONI: Veselim se ovome kao kad mi je bilo deset godina. Čim se primiče Božić, duša mi se raznježi od pomisli na bor, na blagdane, na sve... Ovo mi je najdraži dio godine.

NORA: A meni najluđi, jer moram misliti na darove, na čestitke, na završni račun.

TONI: Kad već spominješ božićne i novogodišnje čestitke, ove godine nisi napisala ni jednu, a prijašnjih si godina ti bila ta u našoj obitelji koja piše čestitke.

NORA: Ne mogu sada na to misliti. Znaš i sam što me sve čeka kada uđem u Ministarstvo. Ove godine ćeš ti morati pisati čestitke, a ja ću se samo potpisati.

TONI: Oho, već se ponašaš kao doministrica.

NORA: Dušo, moraš mi pomoći.

TONI: U redu, sjest ću večeras i pisat ću.

Zvono na vratima.

NORA: Molim vas, pogledajte tko je.

JANA: Idem.

Jana izlazi.

TONI: Očekuješ nekoga?

NORA: Lidija je javila da moramo porazgovarati nešto oko završnog računa. Vjerojatno je ona.

TONI: Zar moraš raditi i noću?

NORA: Znaš da nemam izbora.

U dnevni boravak ulazi Lidija.

LIDIJA: Dobra večer svima.

TONI: Dobra večer.

LIDIJA: Bor vam je predivan.

TONI: Sviđa ti se?

LIDIJA: Jako.

TONI: Jana i ja smo ga okitili.

LIDIJA: Baš je pravi. Morat ću i ja doma okititi neki mali. Za ugodaj.

NORA: Telefonirala si mi da moramo porazgovarati oko završnog računa. O čemu se radi?

LIDIJA: Kada si otišla, ostala sam s papirima i vidjela da nam se neke brojke ne slažu.

NORA: Stvarno?

TONI: Jesi li za piće ili kavu?

LIDIJA: Ma kakvi. Nije mi ni do čega. Dok ova godina ne završi, ne mogu ni u kavi uživati. Jednostavno – ne mogu se opustiti ni na trenutak.

TONI: Onda ću vas ostaviti u vašim poslovima, u vašim brojkama i izvještajima, a ja idem pisati božićne čestitke. Nadam se da tebi ne moram slati čestitku.

LIDIJA: Ne moraš. Uživao ćemo si čestitati.

TONI: Hvala Bogu, jedna manje.

LIDIJA: Ja sam inače u ime naše agencije već poslala na pedesetak adresa, najvažnijim partnerima.

TONI: Meni su ostali prijatelji i rođaci, a njih je puno više.

LIDIJA: Moja sućut.

TONI: Hvala. Bog, cure!

LIDIJA: Bog!

Toni iziđe.

NORA: Dakle? Što je pravi razlog tvog dolaska?

LIDIJA: Nazvao je Karlo. Tražio je tebe. Kad sam mu rekla da si otišla doma, rekao mi je da ti poručim da vrijeme istječe i da požuriš, inače će sutra krenuti u akciju.

NORA: Neka ga đavo nosi!

Šutnja.

LIDIJA: O čemu se radi?

NORA: Želi da mu zaposlim sina u Ministarstvu. U protivnom će reći mome mužu, premijeru i svim novinarima da smo nekada bili... da smo bili bliski.

LIDIJA: Znači, ucjena?

NORA: Klasična ucjena. Ti se sjećaš ono nekada... dok smo radile u njegovu hotelu... u kojoj sam bila situaciji – bez posla, u dugovima, sa suicidalnim mužem. Karlo mi se činio kao čovjek iz drugog svijeta, uspješan, odlučan. Trebala mi je utjeha, oslonac. Bio je ugledan poslovan čovjek. Doista mi je pomogao, ali mu to ne daje pravo da me sada uništi.

LIDIJA: I, što ćeš učiniti?

NORA: Nisam sigurna. Imam nekoliko ideja, ali svaka

DRUGI ČIN

7. scena

ured turističke agencije

Lidija, Karlo

od njih podrazumijeva visok rizik. Moram se boriti. Ne mogu dopustiti da me utopi. Da me vrati na dno. Htjela sam se s tobom posavjetovati. Ti si jedina osoba s kojom o tome mogu razgovarati, ti jedina znaš što je bilo između nas dvoje, ti jedina znaš kroz što sam sve prošla zadnjih godina i s mužem i na poslu. Moraš mi pomoći da pronađem izlaz iz ovog košmara.

LIDIJA: Tu sam da ti pomognem. Kao i uvijek.

NORA: Hvala ti.

LIDIJA: Imaš li kakav prijedlog, kakvo rješenje?

NORA: Pa, eto... Sjećaš se onog policijskog inspektora s kojim smo surađivali prošle godine, kada je organizirao skijanje za svoje ljude... Onaj što ti se uvaljivao, znam da si mu se sviđala.

LIDIJA: Čak me zvao na večeru i u kino. Odbila sam ga nekoliko puta.

NORA: Baš je bio markantan i ugodan čovjek. Čudila sam se što ga odbijaš... Eto, pomislila sam da ga nazoveš, da on popriča s Karlom, da mu kaže da je tek izišao iz zatvora i da bi, ako nastavi s ucjenama, mogao ponovno završiti u zatvoru. Ucjene su krivično djelo.

LIDIJA: Ali, kako da ga to zamolim?

NORA: Sigurna sam da te neće odbiti. Jako si mu se sviđala, jako. Ja znam neke ljude u policiji, ali to sada ne smije ići preko mene.

LIDIJA: Zar misliš da bi to imalo učinka?

NORA: Uvjereni sam da bi. Karlo je tek izišao iz zatvora. Ako mu doma dođe policijski inspektor, bilo koji policijski inspektor, držat će jezik za zubima.

LIDIJA: Znam, samo kako da mu to kažem, kako da mu...

NORA: Moraš mi pomoći, moraš me spasiti. U igri su sati. On je tako ranjiv, tako impulzivan, nepromišljen. Izgubio je osjećaj za realnost. Njegov sin zadnji je čovjek na svijetu kojega bih smjela zaposliti u Ministarstvu bez posljedica. Novinari bi me rastrgali. Moraš mi pomoći da se izvučem iz ove situacije. Moraš se još večeras naći s tim inspektorom. Nagovori ga da popriča s Karlom i zaplaši ga.

LIDIJA: A da ja popričam s Karlom, da ga ja pokušam odgovoriti?

NORA: Bojim se da od toga ne bi bilo koristi. Moramo zaplašiti Karla, i to dobro. Ili ga onemogućiti u djelovanju, prije negoli on mene onemogućiti. Ovo je utrka s vremenom koju moram dobiti po svaku cijenu.

Lidija je u uredu, tipka na računalu. Zvono na vratima.

LIDIJA: Slobodno!

U ured ulazi Karlo.

KARLO: Bog!

LIDIJA: Bog! Hvala što si došao.

KARLO: Što je tako hitno? Imaš poruku od šefice za mene ili?...

LIDIJA: Nemam. Željela sam s tobom porazgovarati.

KARLO: Sama?! S Norinim blagoslovom?

LIDIJA: Zar je to bitno?

KARLO: Mislim da jest.

Lidija pokaže prema stolici.

LIDIJA: Izvoli sjesti.

KARLO: Hvala.

LIDIJA: Hoćeš nešto popiti?

KARLO: Odvikao sam se od pića u zatvoru. I ne samo od pića. Odvikao sam se od mnogih gluposti kojima sam prije robovao.

LIDIJA: Govoriš kao da je zatvor na tebe djelovao pozitivno.

KARLO: U nekom smislu i jest. Čovjek se nauči razlučiti bitno od nebitnoga. Nauči cijeniti sitnice koje ga čine sretnim. Nauči se ne pridavati značenje izvanjskome sjaju i glupostima kojima smo u stanju robovati.

LIDIJA: Zar tako govori onaj koji je pokušao svoje poslovno carstvo protegnuti na cijelu zemlju?

KARLO: Tako govori onaj koji se opametio. Sada drugačije gledam na sve, na svoj život, na sreću i na nesreću.

LIDIJA: Pa ipak, još uvijek si u mnogočemu stari Karlo. Čovjek koji ne bira sredstva kako ostvariti svoj cilj.

KARLO: Znači – sve ti je rekla?

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR I

POVODOM

OBLJETNICE

ACTUALNOSTI

VOK

HISTORIJE

MEDIJ

TEORIJA

NOVI PREVEDBI

NOVE ILLUICE

DRAME

LIDIJA: Tko?

KARLO: Nora.

LIDIJA: Zašto to misliš?

KARLO: Kazala ti je što od nje tražim? Kazala ti je za moga sina?

LIDIJA: Da... rekla mi je.

KARLO: Pretpostavljam da me razumiješ.

LIDIJA: Pa, sad... možda to nije pravi način. Mislim da ti čak, i kada bi htjela, ona ne može učiniti tu uslugu. Ne čini li ti se da tražiš previše?

Šutnja.

KARLO: Činio sam gluposti u svome životu. Političari su me zloupotrijebili. Prešao sam granicu, ali nikada, baš nikada nisam krao, otimao, varao. Ponegdje sam mimoišao zakon, ali to rade i najuglednije multinacionalne korporacije, ako su sigurne da neće biti sankcionirane, da se neće doznati. Ili ako znaju da će uz dobre odvjetnike i labilne suce istjerati onakvu pravdu kakva njima odgovara... Bezbrojnim ljudima sam pomogao. Prema Nori sam uvijek bio dobar, i više od toga. Svidala mi se zbog ambicioznosti koju sam prepoznavao u njoj, cijenio sam to što brzo misli, što ima dobre ideje i što se zna boriti za njih. Dok sam bio u zatvoru, prvih sam mjeseci pao u takvu depresiju da sam pomislio na samoubojstvo. I tad, u tom očaju, dobijem pismo. Nora mi je poslala jedno nepotpisano pismo, pisala je kao da piše neka nepoznata osoba. Pisala mi je da me cijeni, da me poštuje, da joj je žao zbog medijskog linča, da zna da nisam zaslužio sve to što sam doživio. Pisala mi je da sam muškarac koji imponira svakoj ženi, da sam hrabar, pun samopouzdanja, čovjek jasnih poslovnih vizija, čovjek u čijem su društvu svi željeli biti, koji oko sebe širi pozitivnu energiju i koji nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Molila me je da izdržim i da se ne dam slomiti. To prvo pismo vratilo mi je samopouzdanje, a potom mi je svakih nekoliko mjeseci slala nova predivna ohrabrujuća pisma. Samo zahvaljujući tim pismima, izdržao sam. Samo zbog njih nisam izludio tamo iza rešetaka, s kriminalcima i psihopatama. Kada su me pustili, došao sam ovdje zahvaliti Nori za sve... Morao sam je zamoliti i to za sina, jer sam svoga sina najviše povrijedio. Želio sam se nekako za to iskupiti, pomoći mu. Moja bivša žena, njegova majka, u međuvre-

menu se udala i ne želi više čuti ni za mene ni za njega. Smatra da mu ja moram pomoći, da je ona za njega već učinila dovoljno, dok sam ja bio u zatvoru. I sada, kada sam došao pred Noru, umjesto pomoći, umjesto zagrljaja i razumijevanja, naletio sam na grubost, hladnoću, prezir. Čak je zanijekala i ona pisma. Valjda se boji da bih to mogao iskoristiti protiv nje. Ne možeš me osuđivati što sam na njezinu grubost uzvratio jednako oštro.

LIDIJA: Uzvratio si prijetnjom i ucjenom.

KARLO: A što mi je drugo preostalo?

LIDIJA: Zaboravljaš da si više ne smiješ dopustiti nikakvu nelegalnu radnju, nikakav protuzakonit čin. To je sada preopasno za tebe.

KARLO: To ti je ona rekla da mi kažeš? Da mi priprijetiš?

LIDIJA: Ne, nije mi rekla da ti priprijetim. Dala mi je zadatak da porazgovaram s jednim policijskim inspektorom i da ti prijetnja dođe od njega.

KARLO: I, jesi li razgovarala s tim policijskim inspektorom?

LIDIJA: Nisam.

Šutnja.

KARLO: Inspektora je Nora izmislila, a tebe je zadužila da me zaplašiš tim nepostojećim policajcem?

LIDIJA: Ne! Sve si krivo zaključio. Sama sam odlučila popričati s tobom.

KARLO: Zašto?

LIDIJA: Zato jer smatram da Nora nije vrijedna tvoje slabosti. Usto – preopasna je, častohlepna. Šteta je da sada, nakon svega, ne počneš život na pravi način, šteta je da opet kreneš putem koji će te vrlo brzo vratiti tamo otkuda si upravo došao.

KARLO: Govoriš kao da ti je stalo do mene? A ja znam da se iza svake tvoje rečenice skriva prizemni interes tvoje šefice da može činiti sve što joj se sviđa i da pri tome još napreduje na društvenoj ljestvici. Ona svima glumi i laže. Ona je i meni lagala. Ona je obmanula i tog ministra s kojim se očito spetljala na Sajmu turizma u Frankfurtu.

LIDIJA: Otkud ti to?!

KARLO: Priča se po gradu.

LIDIJA: Ne vjerujem.

KARLO: Ona igra dvostruku igru. Mužu priča bajke da je sama osnovala agenciju i to novcima koje joj je osta-

vio otac. Istina je da su iza njega ostali samo dugovi, koje sam ja svojim novcem podmirio. Ne samo da sam joj dao novac za agenciju, nego sam pokrio i njezine obiteljske dugove kako bi ona mužu mogla glumiti da je iz fine kuće. A činjenica je da joj je otac bio običan alkoholičar i kockar koji je na kartama izgubio stan u kome je živio. Mislim da bi njezin muž trebao znati bar taj djelić istine o svojoj ženi!

Šutnja.

KARLO: Ona i tebe zloupotrebljava za ovaj razgovor koji vodiš u njezino ime.

LIDIJA: Ne! Vjeruj mi, sama sam poželjela razgovarati s tobom. Radi tebe.

KARLO: Radi mene?! Daj, molim te. Ne vjerujem da bitko bio u stanju učiniti išta za mene. Da nisi dobila nalog od nje, ni ti ne bi gubila vrijeme sa mnom. I ti me, bez sumnje, prezireš, poput svoje šefice.

Šutnja.

LIDIJA: Slušaj, ona pisma koja si dobivao... Ja sam ti ih slala.

KARLO: Nemoгуće!

LIDIJA: To su bila moja pisma.

KARLO: Ali... zašto se nisi potpisala?

LIDIJA: Znala sam za vašu vezu. Bojala sam se da se možda ne dopisuješ s Norom. Bilo mi je neugodno... čak mi je i sada neugodno, dok ti govorim o tome.

KARLO: Ali, čekaj, kako?! Ja sam bio uvjeren da mi to Nora piše.

Lidija sa stola uzme dva papira i pruži ih Karlu.

LIDIJA: Pogledaj – ovo je Norin potpis, a ovo je moj. Prepoznaješ li sada rukopis osobe koja ti je slala pisma sve ove godine?

Karlo pažljivo promatra pružene papire.

KARLO: To... to... Znači, to si bila ti?! Ti si mi slala ona pisma, ti si me bodrila, vraćala mi samopouzdanje i volju za životom. O, Bože, kako to da nikada nisam pomislio na tebe?!

LIDIJA: To je zato što nitko ne može biti primijećen u Norinoj sjeni. Uostalom, nisam ni željela da znaš da sam to ja. Željela sam ti pripomoći da izdržiš i da s vremena na vrijeme pročitaš koju toplu riječ. Sjećam se kako si uvijek nesebično pomagao drugima da uspiju, da se ostvare, da budu sretni. A zapravo su

te svi iz tvoje okoline iskorištavali, iskorištavali su tu tvoju nesebičnost.

KARLO: To, to... to je za ne povjerovati! To si doista bila ti?!

LIDIJA: Valjda ti je sada jasno da se večeras ne borim za Norine interese, nego se zauzimam za tebe, samo za tebe. Zbog tvoga dobra smatram da ne trebaš ići u rat s tom ženom, zbog tebe smatram da joj se ne trebaš osvećivati, da ništa ne trebaš govoriti njezinu mužu.

KARLO: Prekasno. Prije dva sata njezinu sam mužu poslao kratak mail o Nori, o njezinu ocu i o tome kako je osnovala ovu agenciju. Dodao sam da će javnost za to saznati vrlo brzo ako mi ne zaposli sina.

LIDIJA: Užas! Ne! Nadam se samo da nije otvorao elektronsku poštu. Moram je odmah nazvati.

Lidija uzme telefon sa stola i počne utipkavati Norin broj.

8. scena

psihijatrijska ordinacija

Nora, Ranko

Nora i Ranko vode ljubav na podu psihijatrijske ordinacije. Umotani su u pokrivač, tako da se u ljubavnom zanosu zajedno s pokrivačem valjaju po podu. U jednom trenutku njihovi ljubavni uzdasi dosežu vrhunac. Potom nastupi tišina.

NORA: Popila bih nešto.

RANKO: I ja.

Ranko se izvuče ispod pokrivača, ogrne se kućnim haljetkom i odlazi do malog šanka s pićem. Natoči vino u dvije čaše. Nora se hitro oblači. Ranko joj pruži čašu.

RANKO: Izvoli!

NORA: Hvala.

RANKO: U tvoje zdravlje!

NORA: U tvoje zdravlje, ljubavi.

Kucnu se čašama i otpiju gutljaj vina.

RANKO: Nikada nisam spavao ni s jednom političarkom.

NORA: I, jesi li razočaran?

RANKO: Ni najmanje. Još si bolja sada otkako su te proglasili dominatricom nego prije, dok si bila obična građanka.

NORA: Eto vidiš zašto svi žele u politiku. Ima u tome nekog adrenalina, i to ne samo za političare nego i za one koji su u njihovoj blizini.

Nora ispije čašu do kraja.

NORA: Trebao si mi. Jako sam te trebala zadnjih dana. Bila sam tako napeta, pod stresom. Toliko događaja, toliko problema u agenciji. Ti intervjui i sve to oko mog imenovanja, sve je tako naglo došlo.

RANKO: I ti si meni nedostajala.

Šutnja.

NORA: Toni mi je rekao da je i jučer bio kod tebe.

RANKO: Točno.

NORA: U zadnje vrijeme te opet posjećuje. I, o čemu ste pričali?

RANKO: Znaš da je to profesionalna tajna.

NORA: Ma daj, nema tajni među osobama koje vode ljubav.

RANKO: Misliš?

NORA: Tako bi trebalo biti.

Šutnja.

RANKO: Živcira ga sve ovo što se s tobom događa. To ga je izbacilo iz ravnoteže.

NORA: A tek mene?!

RANKO: Osjeća da te gubi. Rekao mi je da rijetko spavate, da si hladna, da si usredotočena samo na svoju karijeru. A i to što vam je kćerka zaljubljena, što ima dečka s kojim provodi sve slobodno vrijeme, i to mu stvara osjećaj da nikome nije potreban, da je suvišan. Bojim se da ga opet ne obuzme depresija. Moraš mu se malo više posvetiti.

NORA: Čekaj, čekaj! Je l' ti to mene kao moj ljubavnik pozivaš na red da zanemarujem svoga muža?

RANKO: Oprosti, ali to je očito.

NORA: Mislim da si ti posljednja osoba koja si to može dopustiti.

RANKO: Zašto? Toni je moj pacijent i prijatelj iz studentskih dana.

NORA: Pa valjda sam ti ja na prvom mjestu.

RANKO: Naravno. Ali, ne mogu ni njega zanemariti, stalo mi je i do njega.

NORA: Ma goni se! Gadiš mi se!

Šutnja.

RANKO: Što se vrijeđaš?! Pa ne želiš valjda da opet potone u depresiju, ne želiš valjda rezanje vena i punu kadu krvi pa da oboje s njime prolazimo sva ona sranja?

Šutnja.

NORA: Naravno da ne želim.

RANKO: E pa onda, zašto se ljutiš na mene?

NORA: Ne ljutim se, samo...

RANKO: Reci!

NORA: Nije važno.

RANKO: Reci do kraja, kad si već započela.

NORA: Eto... ponekad mi se čini da ti je više stalo do njege nego do mene.

Šutnja.

TONI: To je zato što sam potrebniji njemu nego tebi. Kao što si toliko puta primijetila – kod mene su vidljivi tragovi profesionalne deformacije.

NORA: Stvarno si obični usrani psihijatar. Ne znam zašto sam uopće u vezi s tobom.

RANKO: Mislim da znam odgovor na to pitanje.

NORA: Reci ga!

RANKO: Sviđa ti se kako te ševim. Na neki perverznan način uživaš u tome što te ja ne cijenim kao čovjeka. Voliš to što si u mojim očima obična drolja.

NORA: Odvratan si.

RANKO: Ni izdaleka koliko ti.

Nora mu priđe i opali mu pljusku. On joj uzvratil još jačom pljuskom. Ona ga počne udarati po prsima, on uhvati njezine ruke. Počnu se hrvati. Padaju na pod. Napokon je svlada i počne je ljubiti. Nora mu se prepusti. Zazvoni mobitel na stolu. Nora se otrgne iz zagrljaja i javi se na poziv.

NORA: Da... Zašto? Nemoguće! Užas!... Idem odmah doma.

9. scena

dnevni boravak

Toni, Nora

Dnevni boravak snažno je osvijetljen. Iz blagovaonice ulazi Toni. Ugasi jedno svjetlo, pa drugo, pa treće. Samo svjetla s bora osvijetljavaju prostoriju, koja je od ovoga trenutka u polumraku. Toni prilazi liniji i stavlja CD. Razliježe se glazba uznemirujućeg Wagnerova Ukletog Holandeza. On sjedne u naslonjač i nepomičan dugo sluša glazbu. U jednom trenutku u sobu ulazi Nora.

NORA: Dobra večer, dušo. Zašto je ovdje takav mrak?

Nora pali jedno svjetlo, potom prilazi liniji i utiša glazbu. Skida kaput i prilazi drugim vratima.

TONI: Kamo ćeš?

NORA: Idem nešto pogledati.

TONI: Nešto na kompjutor?

Nora zastane.

NORA: Pa... da. Nešto očekujem.

TONI: Ne moraš ići. Prije sat vremena otvorio sam poštu. Sigurno ovo tražiš?

Sa stola podigne jedan papir s e-mailom.

NORA: Moram ti objasniti...

TONI: Nemoj!

NORA: Ja sam samo...

TONI: Molim te, nemoj mi ništa objašnjavati!

NORA: Htjela sam ti reći...

TONI: Do vraga, možeš li na trenutak zašutjeti?! Nakon svega, možeš li?!

Šutnja. Nora stoji, ne zna što bi sa sobom. Nije do kraja sigurna što sve piše u tom e-mailu. Ta glupa nepomičnost potraje jako dugo.

TONI: Sjedni... Moramo razgovarati. Po prvi put u životu moramo istinski razgovarati.

Nora bojažljivo priđe dva-tri koraka. Sada je nasuprot Toniju, ali ne sjeda.

NORA: Toliko neprijatelja imam u životu i zato moraš shvatiti da...

TONI: Je li istina to što piše?

NORA: Koje?

TONI: To da ti je otac ostavio dugove, to da si Karlovim novcem pokrenula turističku agenciju?

Šutnja.

NORA: Znaš da nam je taj čovjek pomogao.

TONI: "Nama!" Kažeš "nama je pomogao". Uvijek mi se gadio i ja ga nikada, baš nikada nisam molio za pomoć, baš nikada.

Šutnja.

TONI: Znači, lagala si mi kad si rekla da si očevim novcem pokrenula agenciju?

NORA: Da, lagala sam. Zbog tebe sam lagala. Ti si u to vrijeme bio tako bolestan, na rubu... Tek si izišao iz bolnice. Otac je neočekivano umro. Cijela obitelj, sve je bilo na mojim leđima. Zнала sam da moram učiniti nešto da se vratim u ovaj grad, da budem uz tebe i našu kćer. Morala sam naći način kako zaraditi za nas troje.

TONI: Odvratno! Uzela si novac od tog tajkuna. Od čovjeka koji je na kraju završio u zatvoru.

NORA: I ti bi učinio isto na mome mjestu.

TONI: Ne bih! Vjeruj mi, ne bih.

NORA: Morala sam to učiniti zbog tebe.

TONI: Molim te, šuti, ne govori! Uvijek si u pravu. Za sve nađeš opravdanje... Baš me zanima kako ćeš se opravdati za to što taj tajkun piše da si bila s njim u vezi, piše da smo mu i ti i ja dužni za sve što je učinio za nas, piše da očekuje da mu zaposliš sina, inače će dati u novine da si bila njegova ljubavnica, da te on stvorio.

Šutnja.

TONI: Odvratno! Varala si me s tim lopovom, s tim tajkunom.

NORA: Nisam, vjeruj mi!

TONI: Jesi, jesi. Tek sam danas povezao sve ono što je nekada bilo u jedan tako logičan mozaik. Tek sada postao mi je jasan tvoj nagli uspjeh od spremačice u hotelu, preko šefice recepcije pa sve do vlasnice turističke agencije. Odvratno! Uvijek si mislila samo i jedino na sebe i svoj uspjeh.

NORA: Nije istina. Sve što sam činila, činila sam iz ljubavi prema tebi, samo iz ljubavi prema tebi i našem djetetu.

TONI: Kako ti nije neugodno?! Tako se besramno opravdavati? Droljo! Odvratna karijeristička droljo!

NORA: Kako mi se usuđuješ to govoriti! Ti koji si onako kukavički pobjegao od života, od svega. Ti koji si pobjegao u bolest, a mene i malu ostavio na cjedilu, bez minimalnih uvjeta za život! Ja sam zbog tvoje slabosti, zbog tvoje glupe bolesti koju si prigrlio kao veliku životnu filozofiju, zbog tebe sam radila kao spremačica, zbog tebe sam prala usrane zahodske školjke i skupljala tuđe dlake po umivaonicima, od čega mi se želudac okretao! Zbog tebe sam radila sve ono što sam radila, da bih mogla platiti tvoje liječenje, tvoj nerad, tvoje svojevoljno parazitiranje. Da bih tebe spasila, ponizila sam se na razinu zadnje bijednice. Zbog tebe sam se ulizivala čovjeku koji mi se gadio više nego tebi. Zbog ljubavi i samilosti prema tebi! Sebični odvratni gade, zbog tebe sam se srozala, zbog tebe sam puzala perući podove, da bi ti sada nada mnogom mogao moralizirati, iz svog usranog čistog nedodirljivog svijeta.

Šutnja.

TONI: Bilo bi mi draže da si me pustila da umrem nego što si mi na taj način pomagala.

Šutnja.

TONI: Mislim da ti je jasno da nakon svega ja s tobom više ne želim živjeti u ovom "grotesknom" ogromnom stanu... Razgovarao sam sa svojim bratom. Idem u Pariz, k njemu... Radit ću u njegovoj radionici... za početak. Moram se maknuti od tebe. Od svih laži i obmana na kojima je sazdan naš odnos.

NORA: Ne smiješ mi to učiniti!

TONI: Zašto?

NORA: To će me uništiti. Sad kad mi se napokon pružila prilika da učinim nešto za sebe, da iskočim iz prosječnosti, da se afirmiram – ti mi to želiš oduzeti, ti me želiš onemogućiti.

TONI: Opet misliš na svoju usranu karijeru. Fuj! Odvrta na si!

Šutnja. Nora kao da se nečega dosjetila.

NORA: Zna li za ovo mala?

TONI: Ne zna. U gradu je. Idem se spakirati.

NORA: Čekaj!

TONI: Što je?

NORA: Za četiri dana je Božić. Molim te, ne radi mene, nego radi male – ostani još ova četiri dana. Ostani na polnočki i na božićnom ručku. Nemoj djetetu oduzeti taj naš zadnji zajednički Božić.

Dugotrajna šutnja.

TONI: Dobro. Ostat ću još ta četiri dana, ali samo ta četiri dana. Nadam se da ću imati snage prikrivati gađenje koje me obuzima.

ČETVRTA INTERPOLACIJA

Izmjena svjetla. Na proscenij dolaze Glumac i Glumica.

GLUMICA: Imam jedan dobar prijedlog.

GLUMAC: Reci.

GLUMICA: Mislim da je naslov drame *Nora danas* previše opterećujući, previše pretenciozan. Kad bi se drama zvala *Nora danas i ovdje*, to bi olabavilo tu napetost, tu pretencioznost. Još kad bi ubacio neke humorne elemente... tako da ti ni feministkinje ne kažu da si pretjerao. Na taj način sve bi pomaknuo u sferu igre, poigravanja s Ibsenovom temom.

GLUMAC: Vidim da se bojiš reakcije svojih prijateljica iz udruge.

GLUMICA: Ma daj, molim te, ne podmeći mi.

GLUMAC: Odnosno, jako ti je stalo do njihova mišljenja.

GLUMICA: Želim samo da tvoja drama, da naša predstava ima potrebnu širinu. Da ne bude jednodimenzionalna drama, da ne bude plakatna drama teza o tome kakve su žene danas.

GLUMAC: Ne boj se – tu je i drugi lik, tu je moja Lidija, Ibsenova Linde, lik koji sam dao bitno drugačijim od Nore.

Šutnja.

GLUMICA: Dakle, što misliš o mome prijedlogu?

GLUMAC: Kojem prijedlogu?

GLUMICA: Što misliš o naslovu *Nora danas i ovdje*?

GLUMAC: Ne dolazi u obzir. Programske knjižice i plakati već su u tisku. Meni se baš sviđa naslov *Nora danas*.

Šutnja.

GLUMICA: Stvarno si... Od prvog pokusa pa do danas, kao da me ne želiš čuti. Prvi te put vidim u tom svjetlu. Što je najgore, sve vrijeme pokazuješ da te uopće ne zanima kako se ja osjećam.

GLUMAC: Pretjeruješ.

GLUMICA: Ne samo da te ne zanima što ja osjećam nego čak i ne primjećuješ što se sa mnom zbiva. Ne primjećuješ da sam zdravstveno i psihički na rubu.

GLUMAC: Ma daj, umišljaš.

Šutnja.

GLUMICA: Oprosti, ali moram ti reći: rad na ovoj predstavi, tvoj tekst, tvoja režija, i to što si mi partner, sve to počelo je opasno ugrožavati ono što je i tebi i meni najvažnije, sve to počelo je dovoditi u pitanje i naš brak. Ne zaboravi da smo ti i ja muž i žena, ne zaboravi koliko je uvijek i tebi i meni bila važna naša ljubav i naše zajedništvo. A sad sve to dolazi u pitanje.

GLUMAC: Oprosti, ali o čemu ti to govoriš?

GLUMICA: Govorim o prvoj ozbiljnoj krizi u našem braku, govorim o tome da si se ti drastično promijenio otkako si napisao tu glupu dramu i govorim o tome da je za naš brak najbolje da ja izidem iz ove predstave. Nađi zamjenu za mene, neka netko drugi odigra moju ulogu.

Šutnja.

GLUMAC: Ti se šališ?!

GLUMICA: Ni najmanje. I za tebe i za mene najbolje je da izidem iz ove predstave.

GLUMAC: Ne možeš mi to učiniti.

GLUMICA: Moram to učiniti radi nas.

GLUMAC: Cijeli život pišem. Znaš da mi je pisanje važno koliko i gluma. Nikada to nikome nisam priznao, bojeći se podsmijeha. I sada, kada prvi put, u četrdesetoj godini imam priliku vidjeti svoju dramu na sceni, ti to želiš onemogućiti. Pljuješ po mome tekstu od samoga početka, ne želiš prihvatiti da mi je više stalo do ove drame nego do bilo koje uloge u mome životu. Kako bi se ti osjećala da sam ja popljuvao tvoju prošlogodišnju *Gospođu Bovary* do koje je tebi bilo toliko stalo? Što bi bilo da sam ti rekao da mi se ne sviđa? A uloga ti je bila grozna, kao i sama predstava, zasnovana na očajnoj adaptaciji.

GLUMICA: Licemjeru! Čestitao si mi nakon premijere i rekao da mi je to jedna od najboljih uloga u životu i da moja karijera nakon nje dobiva novi zamah.

GLUMAC: Vidio sam da sumnjaš u sebe, da si nesigurna, pa sam ti želio dati malu potporu.

GLUMICA: Odvratno! Znaš da ne volim neiskrenost, ne volim laž. I upravo zbog toga da ja tebi ne bih morala na taj način lagati, sada ti najotvorenije kažem da mi se ne sviđa moja uloga u tvojoj *Nori*, da se loše osjećam i da ću izići iz predstave kako bih spasila naš brak.

GLUMAC: Ti nisi normalna. Ti ne znaš što govoriš. Ako mi to učiniš, ako izideš iz moje predstave, ako me izdaš kao pisca, onda stvarno možeš tražiti novog muža, a ja ću potražiti drugu ženu.

GLUMICA: Ma je li? Više ti je stalo do te tvoje glupe drame nego do mene. Sad si mi definitivno pao u očima. Mislila sam da smo nas dvoje nešto više od... Zgrožena sam tvojom ucjenom. Gadi mi se to što ti je važnija ta tvoja drama od žene koja je s tobom već petnaest godina i koja...

Šutnja.

GLUMICA: Ne mogu više ovo podnijeti. Taj pritisak muža, redatelja, pisca i glumačkog partnera – i to sve u jednom liku. Vidim da ti je predstava važnija od mene, a ja zbilja nemam snage biti četverostruki objekt tvojih ambicija i manipulacija. I zato ću sada, iz ovih stopa, preseliti u hotel. To je moj uvjet da nastavim s pokusima.

GLUMAC: Ti nisi normalna. Što će drugi reći kad čuju da si otišla u hotel?

GLUMICA: Očekivala sam tu rečenicu! Vidiš da se ništa nije promijenilo od Ibsenova vremena do danas. Uopće me ne zanima što će drugi reći, ali ja večeras neću spavati s tobom pod istim krovom!

GLUMAC: Ne možeš mi to učiniti.

GLUMICA: To činim za spas tvoje predstave koju voliš više nego mene.

10. scena

ured turističke agencije

Lidija, Nora

NORA: Shvaćaš li sada o čemu ti govorim? Ako me ostavi, ako sada ode, u trenutku kada trebam poče-

ti raditi kao ministrica, to bi mogao biti moj kraj. U svim intervjuima govorim kako imam sjajna muža, sjajan brak, kako je on moj oslonac i slična sranja. Dva od tih intervjua izlaze tek iza Božića. Usto, moj ministar jasno mi je dao do znanja da premijer od svih ministara i ministara očekuje da više ne rade gluposti kada je privatni život u pitanju. Zbog nedavnog razvoda ministra poljoprivrede te ljubavne afe-re ministra gospodarstva, Vladi je pao rejting za pet posto. Pozvana sam s mužem na novogodišnji koktel kod premijera, možeš zamisliti što će biti ako se pojavim sama, ako me zapitaju gdje je moj, u no-vinama hvaljeni muž. Užas!

Šutnja.

LIDIJA: Ne možeš tu ništa učiniti.

NORA: Mogu i moram. Neću dopustiti da mi uništi život, da mi uništi karijeru, zbog svoje povrijeđene taštine. Ja sam toliko toga učinila za njega i zbog njega. Ne-zahvalnik bezobrazni.

LIDIJA: Da pokušaš još jednom porazgovarati s njim?

NORA: Nipošto. Znam da to ne bi dalo rezultata. Moram djelovati brzo, moram povući žestoke poteze, i to uz tvoju pomoć.

LIDIJA: Što ti je na umu?

NORA: Polako. Reci ću ti. Samo te želim prije toga pod-sjetiti da ovo moje imenovanje za ministricu znači i tvoju šansu. Ni tebe neću zaboraviti, kao što te ni-sam zaboravila kada smo radile kao sobarice u ho-telu. Bile smo jedine dvije sobarice s diplomom. Čim sam došla u situaciju da pokrenem svoju agenciju, uzela sam te za suradnicu. Nisam te zaboravila, ni-sam te ostavila u onom hotelu.

LIDIJA: To ti nikada neću zaboraviti. Tvoj sam veliki dužnik.

NORA: Učinit ću još više za tebe. Samo mi moraš po-moći da se izvučem iz ovoga. Smislila sam kako da isplivam iz ovih sranja. Znam da je to možda malo drastično... ali... nemam bolju ideju.

LIDIJA: Radoznala sam.

NORA: Vidiš... nije to lako reći... ali... znam da znaš ču-vati tajnu, a ovo mora biti naša tajna... Kad smo radile u hotelu, sjećaš se da su povremeno dolazili i dečki iz polusvijeta. Upoznala sam jednoga od njih, bio je nekako simpatičan... povremeno ga sretnem u gradu... a nedavno smo otišli na piće. Dao mi je i

broj telefona. Kupio je veliku kuću u predgradu i... on i njegovi dečki, pričao mi je, a muškarci se vole hvaliti pred ženama, popio je i pohvalio se... s njim rade i bivši zatvorenici, kriminalci, isluženi zaštitari... njegovi ljudi bave se utjerivanjem dugova. Za tisuću eura pošalju prijjetnju, za dvije tisuće rade na uznemiravanju, a za tri do pet tisuća onaj tko je u nji-hovoj obradi dobije longetu. Imaju posebnu tarifu za lom noge, a posebnu za lom ruke.

LIDIJA: Šališ se?

NORA: Ni najmanje.

LIDIJA: Zašto mi sve to pričaš?

NORA: Ako bi netko... nepoznat netko, mome Toniju udesio obje noge, on takav ne bi mogao otići u Pariz. Morao bi u bolnicu. Mjesecima bi bio vezan uz krevet. Ja bih ga njegovala, ja bih se brinula za nje-ga, ja bih svaki dan nakon napornog rada u Mini-starstvu trčala u bolnicu brinuti se za njega. Potrudila bih se da o mojoj žrtvi i plemenitosti i novine napišu nekoliko srcepateljnih članaka. Pa ako me, nakon što prizdravi, i nakon toga, napusti i ode svo-me bratu u Pariz, onda ću ja biti žrtva – napuštena jadna žena koju je ostavio nezahvalni muž. Vjeruj mi: dogurat ću i do mjesta ministrice, prije ili kasnije.

LIDIJA: Ali, kako ćeš... pa ne možeš mu to... Da se dozna za tebe, to bi bilo užasno.

NORA: Zato moram biti naročito oprezna. Znam da je svaki moj korak pod povećalom. Ne smijem ni tele-fonirati tom tipu, a kamoli se zateći s njim u dru-štvu. Zato mi trebaš ti.

LIDIJA: Ja?!

NORA: Da, ti. Samo mi ti možeš pomoći da isplivam iz ovoga. Ti si jedina osoba koju mogu poslati da do-govori taj posao. Podigla sam i novce – deset tisuća eura. Evo, ovdje su!

Baci na stol pred Lidiju oмотnicu s deset tisuća eura.

NORA: Moraš to učiniti umjesto mene. Neće te odbiti ni provjeravati kada mu kažeš da te ja šaljem. A da ne bi bilo sumnje tko te šalje, uz kovertu mu predaj i ovaj upaljač. On mi ga je poklonio i... dobro, nećemo sada o tome kada i gdje. Samo mu reci da me ne zove telefonom, ni u kojem slučaju.

Nora na stol stavi upaljač.

NORA: Plan je ovakav: na polnočku ću otići s mužem i

kćerkom u onu malu crkvu izvan grada. Iza crkve je groblje na kojem je pokopan moj otac. Kad završi misa, predložit ću Toniju i maloj da odemo na očev grob zapaliti svijeću. Tamo moraju biti dečki sa željeznim šipkama i obaviti posao. Moraju zaskočiti Tonija. Ja ću se uplašiti i pobjeći s kćerkom, a njihovo je da ga smjeste u bolnicu, i to na duže vrijeme. Ja ću, u panici, s malom sjesti u auto i pobjeći doma. Uza se neću imati mobitel. I tek iz kuće nazvat ću policiju. Samo im reci da ga ne ozlijede po tijelu ili ne dao Bog po licu.

Šutnja.

NORA: Zar nije sjajan plan?

LIDIJA: Oprosti, ali... stavljaš me u nezgodnu situaciju.

NORA: Ne boj se. Neće nitko saznati.

Šutnja.

NORA: Dakle?

LIDIJA: Što će biti ako odbijem?

NORA: Ako odbiješ, ostat ćeš bez ovoga radnog mjesta i bez moje podrške u životu. A to bi ti bilo jako glupo, jer tek sada mogu ti doista puno pomoći.

LIDIJA: Očito je da nemam izbora.

NORA: Ti znaš da ja i inače ljudima ne ostavljam mogućnost izbora. Usto, za moje suradnike najbolje je da me slušaju, jer znam da je uvijek najbolje da se stvari odvijaju baš onako kako sam ih ja zamislila. Za sve je to najbolje, ne samo za mene.

bro, jer i tako ne znam što bih sa slobodnim vremenom da ga kojim slučajem imam.

KARLO: Smetam li?

LIDIJA: Ni najmanje.

KARLO: Ovo mi je prvi Badnjak na slobodi. Moram biti iskren – drugačije sam ga zamišljao.

LIDIJA: Rijetko se naši snovi i stvarnost podudaraju. A opet, svi mi uporno i uzaludno sanjamo svoje nerealne snove. Time si samo pripremamo teren za nova razočaranja.

KARLO: Nije baš sve tako... Ponekad nam ne preostaje ništa drugo osim snova I, kako bi ti rekla, "uzaludnih nadanja"... Eto, otkako smo zadnji put bili zajedno, nisam prestajao misliti na ono što si rekla. Na tu novu spoznaju koja baca potpuno novo svjetlo na moj život.

LIDIJA: O čemu govoriš?

KARLO: O tvojim pismima, ponovno sam ih sve iščitao. Čak i sada mi znače neizmjerljivo mnogo, kao prije u zatvoru. U njima si ti – tvoja duša, tvoja dobrotu. Pronašao sam u njima razlog da na drugačiji način krenem dalje kroz život. U tim pismima nije iskazana samo podrška i briga za mene, u njima kao da je izrečena ljubav.

Šutnja. Lidija obori pogled.

KARLO: Znaš da sam cijeli život nastojao dominirati, biti glavni i kad treba i kad ne treba. I onda, odjednom, ta tvoja pisma... sve te emocije, sve što si tamo ispisala... dovelo je do toga da mi se sve ispretumbe u glavi, u osjećajima... Jednostavno – shvatio sam da je sve to kako sam živio do sada bilo pogrešno... A ja više ne želim živjeti na taj način... Zato sam odlučio... ti si mi pomogla... zahvaljujući tebi povjerovao sam da se može drugačije... Odlučio sam nikada više ne zasramiti se svojih postupaka, nikome više ne nanijeti bol. Pomislio sam kako je golema mržnja i prezir koji me obuzimaju kada pomislim na Noru. Pomislio sam koliku sam bol nanio njezinu mužu onim e-mailom. Prije negoli ću doći ovamo, nazvao sam njezinu mužu telefonom i ispričao mu se. Rekao sam mu da njegova žena nije bila moja ljubavnica, da sam je zbog osвете tako oklevetao u onome e-mailu, jer mi nije htjela zaposliti sina. Prihvatio je moju ispriku. I, mada je to bila laž – nadam se da sam uz pomoć te laži uspio spasiti njihov poljuljani brak, smanjiti štetu koju sam izazvao.

11. scena

ured turističke agencije

Lidija, Karlo

Lidija posprema papire na radnom stolu. U sobu ulazi Karlo.

KARLO: Bog!

LIDIJA: Bog!

KARLO: Drago mi je da si tu. Bojao sam se da ne radiš na Badnjak.

LIDIJA: Za mene ne postoje blagdani. To je možda i do-

LIDIJA: Stvarno si telefonirao Toniju?

KARLO: Jesam. I sa svojim sam sinom sinoć razgovarao i ispričao mu se za sve zlo koje je pretrpio zbog mene. Rekao sam mu za zaposlenje u Ministarstvu turizma, ali da moram od toga odustati jer to ne mogu ostvariti bez spletki, na što je on rekao da mu je važnije od svega to što sam se promijenio kao čovjek nego bilo kakva karijera i da nikada ne bi želio doći do radnog mjesta na nečastan način. Posramio me. Toliko je toga progutao zbog mene. Žao mi je što mu ne mogu dati ništa osim prezimena koje mu samo odmaže u životu. Mali je odlučio prihvatiti posao u jednoj prigradskoj školi, posao tajnika škole.

LIDIJA: Od čega ćeš ti živjeti? Što ćeš ti raditi?

KARLO: Pokrenut ću turističku agenciju. Sestra će mi pozajmiti nešto novca. U tom poslu imam iskustva, bit će teško u početku, ali ne sumnjam u uspjeh.

LIDIJA: Ako ti treba marljiva službenica, rado bih radila za tebe.

KARLO: Šališ se?! Ovdje imaš uhodan posao i sve...

LIDIJA: Ne šalim se. Upravo spremam svoje stvari. Već sam napisala Nori pismo i u njemu joj priopćila da više ne želim i ne mogu raditi za nju. I ja sam ovih dana o svemu promislila i donijela neke krupne odluke.

KARLO: O čemu govoriš?! Pojasni.

LIDIJA: Nora je od mene tražila da angažiram neke sumnjive tipove koji bi njezinu mužu trebali doslovno polomiti noge metalnim šipkama. Rekla mi je, ako to ne učinim, da će mi dati otkaz. A ja to nemam namjeru učiniti. Radije ću na ulicu.

KARLO: Ali, otkud takva okrutnost? Zašto?

LIDIJA: Toni joj je rekao da će je nakon Božića ostaviti i otići u Pariz. Ona ne želi izgubiti mjesto doministrice ni po koju cijenu. Uostalom, znaš je.

KARLO: Da. Na žalost, znam je.

Šutnja.

KARLO: Imaš li možda telefonski broj ili faks Ministarstva turizma?

LIDIJA: Imam faks kabineta ministra.

KARLO: Sjajno. Mislim da to čudovište moramo zaustaviti prije negoli udesi još koga. Uđe li u politiku, pregazit će mnoge. A zaustaviti je mogu samo na jedan način.

LIDIJA: Na koji?

KARLO: Osobno ću napisati preporuku njezinu ministru. Ishvalit ću je kao moju bivšu požrtvovnu suradnicu i upoznat ću ga s time da je zahvaljujući mojoj podršci ušla u turizam. S obzirom na to kakva je moja reputacija – ne sumnjam da će to biti kraj njezine političke karijere.

Lidija se nasmije.

LIDIJA: Učinit ćeš dobro djelo.

KARLO: Samo to želim raditi u svome životu. I još nešto – ne znam jesi li se šalila kada si rekla da si spremna raditi za mene. Ja sam, istina, sada financijski vrlo loše. Društveni rejting i ugled su mi ispod nule. Ali, ako doista želiš raditi za mene, učinit ćeš me sretnim, jer ću s radošću svakoga dana dolaziti na posao znajući da ćeš ondje biti ti. Dosad baš nisam bio dobar čovjek i ne zaslužujem da me ti...

LIDIJA: Ne, Karlo, ne! Ne govori više protiv sebe, ne govori o prošlosti. Ja sam oduvijek vjerovala u tvoju ljudskost. Ja sam spremna raditi za tebe i boriti se s tobom. Ali samo pod jednim uvjetom – da zaboravimo prošlost i ne dopustimo joj da nam pokvari budućnost u koju istinski vjerujem.

12. scena

dnevni boravak

Toni, Nora

Toni u dnevni boravak donosi svoj putni kovčeg. Potom se vraća u sobu pa dolazi s drugim velikim kovčegom. Kroz druga vrata ulazi Nora. U zimskom je kaputu.

NORA: Što to radiš?

TONI: Pakiram se. Odlazim.

NORA: Zar nisi obećao da ćemo večeras ići s kćerkom na polnočku?

TONI: Razgovarao sam s malom, rekla mi je da će Božić dočekati sa svojim dečkom i njegovim roditeljima... Oprosti, ali kad već nije cijela naša obitelj na okupu, nema smisla ni da nas dvoje nešto glumimo... Ne bih imao razloga s tobom ići na polnočku.

NORA: Ali, obećao si.

TONI: I ti si meni toliko toga obećala u životu. Za sat vremena polazi mi vlak za Pariz, za petnaest minuta stiže taksi.

NORA: Ali, samo večeras...

TONI: I još nešto – dužan sam ti ispriku. Danas me nazvao Karlo i rekao mi da te je oklevetao u onome e-mailu jer mu nisi pomogla zaposliti sina u Ministarstvu. Rekao je i to da nikada niste bili u vezi i da mu je žao zbog laži i intriga. Ne znam ima li u njegovim riječima istine ili nema... Ali to sada ionako nije više važno.

NORA: Kako nije važno?! Pa to je razlog da ostaneš sa mnom, da nastavimo zajednički život. Ne možeš tek tako otići.

TONI: Proteklih godina bio sam kukavica i slabić. Shvatio sam da takav kakav sam bio ni po čemu nisam mogao imponirati ženi kakva si ti. Pa ni našoj kćerki. I zato odlazim. Ja ti nisam dostojan partner.

NORA: Ali, ja ću ti pomoći. Mi možemo ispočetka.

TONI: Ne, Nora, ne! Ja moram sam sebe pronaći, ja moram sam u sebe povjerovati, da bih mogao povratiti tvoje poštovanje.

NORA: Znači, postoji nada da ćeš mi se opet vratiti, da ćemo opet zajedno...

TONI: Ne znam, dušo, ne znam. Ovisi o meni, ovisi o tebi. Ovisi o životu i o tome hoću li se sam uspjati izboriti za svoje mjesto pod suncem. Bez tvoje pomoći, bez tvoje zaštite. Uspijem li povratiti samopoštovanje, uspijem li u sebi pronaći oslonac, možda kao drugačiji čovjek uzmognem s tobom opet nešto izgraditi. Ali na osnovama ravnopravnosti i uzajamnog uvažavanja... Bojim se svega toga što me čeka, ali – ako sada odustanem, znam da ću se kajati cijeloga života i da to sebi nikada neću oprostiti. Sedam je sati do ponoći. Taksi me čeka. Moram krenuti.

NORA: Zar me nećeš ni poljubiti na rastanku?

TONI: Ne! Oprosti, ali ne zaslužujemo taj oproštajni poljubac. Ni ti, ni ja... I još nešto – stigao je e-mail od tvog nesuđenog ministra.

NORA: Zašto nesuđenog?

TONI: Piše da je povukao odluku o tvome imenovanju za ministricu. On i premijer dobili su obavijest da te je u turizam uveo Karlo. A pošto se radi o korumpi-

ranom čovjeku, na lošem glasu, misle da bi ti kao ministrica s takvom prošlošću naštetila ugledu Vlade.

NORA: Gadovi! Kako mogu?! I to mi tek sada kažeš?!

TONI: Možda je za tebe tako i bolje. Politika bi te potpuno obuzela, vjerojatno i uništila.

NORA: Govoriš gluposti! Ovo će me uništiti! Za ovo će netko platiti! Za ovo će netko skupo platiti! Prokleti spletkaroši, sad sam otpisana i za Sindikat!

TONI: I još nešto – pročitao sam tvoj intervju koji je danas izišao u novinama. Hvala ti na onim lijepim riječima o meni. Ne znam zašto si rekla da sam slikar, kada ja nikada u životu nisam imao izložbu. Ali – možda postanem. Svejedno – hvala ti.

NORA: Goni se k vragu!

PETA INTERPOLACIJA

iii EPILOG

Izmjena svjetla. Na proscenij dolazi Glumica noseći stolicu. Spusti stolicu i sjedne na nju. Pojavljuje se Glumac noseći u ruci četvere dnevne novine.

GLUMAC: Je li slobodno?

GLUMICA: Već si ušao.

GLUMAC: Mislio sam da ćeš doći kući nakon premijere. Pobjegla si preksinoć s koktela, nisam ti stigao ni čestitati, a želio sam ti reći da je to jedna od tvojih najboljih uloga u životu. Nakon nje tvoja karijera dobiva novi zamah. Nije lijepo što si nestala s koktela.

GLUMICA: Bila sam naručena za jučer ujutro kod doktora na pregled.

GLUMAC: Svi su te tražili i samo o tebi pričali. Jesi li vidjela kritike?

GLUMICA: Jesam.

GLUMAC: Svi te hvale. Prošla si bolje od mene. Toliko si pružala otpor toj ulozi, a na kraju si postigla velik uspjeh. Ja sam se kao pisac ipak provukao, a kao redatelja su me pokopali.

GLUMICA: Očekivano. Previše si ljubomorno bdio nad svojim tekstom, tako da ga nisi mogao izrežirati na pravi način. A kao pisac si pretjerao s onim šipkama

PREMIJERE
PORTRET
FESTIVALI
NAGOVOR I
POVODOM
OBLETNICE
AKTUALNOSTI
VOX
HISTORIS
MEDIA
TEORUA
NOVI PREVEDBI
NOVE KNJIGE
DRAME

i lomom noge. To ti zamjeraju čak i oni kojima se svi-
đa tvoja drama. Upozoravala sam te na to od po-
četka.

GLUMAC: Nakon bitke svatko može biti dobar general.

Šutnja.

GLUMAC: Zašto nisi došla doma... sad kad je predsta-
va iza nas?

GLUMICA: Zato jer sam ljuta na tebe. Zato jer si me bio
u stanju zgaziti zbog svoje drame, zbog svoje spisa-
teljske karijere. A i zato jer mi se nisi ispričao.

GLUMAC: Daj, molim te, nisi ti neka nježna biljka da bih
te ja mogao zgaziti. Idemo doma.

GLUMICA: Ne idemo dok mi se ne ispričaš za sve što
sam s tobom prošla u protekla dva i pol mjeseca.

GLUMAC: Ne pada mi na pamet da ti se ispričavam. I ti
si meni svašta govorila, i ja sam morao progutati
mnogo toga ružnoga, ni meni nije bilo lako s tobom.

GLUMICA: Onda ništa. Vrata su ondje.

Glumac pođe prema imaginarnom izlazu. Zastane.

GLUMAC: Večeras je prva repriza.

GLUMICA: Ne boj se, doći ću. Dobila sam bolje kritike
od tebe, svi me hvale, bila bih luda da ne nastavim
igrati u ovoj predstavi. Uostalom, igrala sam u živo-
tu i puno lošije tekstove od tvoga... Ali nakon Nove
godine, morat ćeš potražiti novu glumicu za svoju
Noru.

Šutnja.

GLUMAC: O čemu ti to?

GLUMICA: Jučer sam bila kod liječnika. Kad sam to ma-
lo prije spomenula, nisi me ni pitao što sam ondje
radila. Toliko si usredotočen na svoj autorski debi,
da te zdravlje tvoje žene uopće ne zanima.

GLUMAC: Zar si bolesna?

GLUMICA: Nisam bolesna... Trudna sam. U drugom sam
mjesecu, još malo pa ulazim u treći.

GLUMAC: Stvarno?! Ljubavi, dušo! Sad mi je sve jasno
– one slabosti, nervoza, povraćanja. Baš sam kre-
ten! Moram te zagrliti, to je predivno.

*Krene prema njoj da je zagrlji, ali ona ispruži ruku i
zaustavi ga.*

GLUMICA: Stani! Prvo isprika!

Šutnja.

GLUMAC: Ali, želim te samo poljubiti.

GLUMICA: Ništa od toga dok mi se ne ispričaš za sva
zlostavljanja kroz koja je morala proći tvoja trudna
žena i glumica.

GLUMAC: Oprosti, dušo, oprosti po tisuću puta. Nisam
mogao ni pretpostaviti... Da sam znao, nikada ne
bih onako prema tebi, oprosti...

GLUMICA: Prihvaćam ispriku. Oprosti i ti meni što sam
sumnjala u tvoj tekst i tvoju predstavu. Ponudio si
mi zahvalan materijal za gradnju uvjerljive uloge. S
guštom sam te nadigrala. Zaboravio si da su snažni
likovi zahvalniji od slabica.

Zagrlje se i poljube se.

GLUMICA: Ako bude sin, neka se zove po tvome ocu.

GLUMAC: A ako bude kćerka, neka se zove Nora.

GLUMICA: Nositi se k vragu, opet počinješ.

Prasnu u smijeh i ponovno se zagrlje.

KRAJ